

శ్రీ రఘు.

శ్రీ శ్యామంతకోపాఖ్యానము.

మంగు - వేంకటలక్ష్మీనృసింహరావుచే

రచియింపబడి

ప్రకటింపబడియె.

మొదటికూర్పు. 1000.

చెన్నపురి

కలారత్నాకరముద్రాక్షరశాలయందు

ముద్రింపబడియె.

1899 వ సం॥

Registered Copy-right.

వెల. అణాలు 3.

శ్రీ రస్తు.

శ్రీ శ్యామంతకోపాఖ్యానము.

మంగు - వేంకటలక్ష్మీనృసింహరావుచే

రచియింపబడి

ప్రకటింపబడియె.

మొదటికూర్పు. 1000.

చెన్నపురి

కలారత్నాకరముద్రాక్షరశాలయందు

ముద్రింపబడియె.

1899 వ సం॥

Registered Copy-right.

వెల. అరబి. 3.

ఉ పో ధ్వా త ము

ఈ కథ శ్రీ భాగవతమందును శ్రీవిష్ణుపురాణమందును గించిచ్చేదముగా నున్నది కాని గజాసురవృత్తాంత మీరెంటియందును లేదు. కొందఱు శ్రీభాగవతములోని యీ భాగమును విని వినాయకచతుర్థినాఁడు చంద్రునికే గలిగిన శాపమునకుఁ గారణము తెలియక మఱి కొందఱు చెప్పిన (గజాసురుని తపస్సునకుమెచ్చి శివుఁడు వరములిచ్చి వానిలోనుండుట, పిదప బ్రహ్మవిష్ణువు మొదలైనవారు గంగిరెద్దువేషములు వేసికొనిపోయి గజాసురునిఁజూచుట మొదలగు సంగతులుగల) కథను విని తుదకుఁ బూర్తిచేసికొనుచున్నారు. అట్టికథనువిని వలయు సంగతులు శ్రీవిష్ణుపురాణ శ్రీభాగవతములనుండి గ్రహించి యీ గ్రంథము చేసితిని, గాని తగిన యాధార మేదియు దొరకలేదు. శ్రీవిష్ణుపురాణమునకు శ్రీవిష్ణుచిత్రాచార్యుల వారు చేసిన వ్యాఖ్యానమందు బ్రహ్మపురాణములోని యీ కథకు సంబంధించిన శ్లోకములుదాహరించుటచేత బ్రహ్మపురాణోక్తక్రమంబుగాఁ జేసితినిని ప్రబంధారంభ

మందు వ్రాసినాను. శ్రీ బమ్మెర పోతరాజుగారు చేసిన
యాంధ్రభాగవతములోని శమంతకమణికథకు సంబంధం
చిన పద్యము లీగ్రంథమం దుత్తరభాగములోఁ గొన్ని
చోట్లఁ జేర్చినాఁడ. ఆయంశములకు నేనుజేయుపద్యము
లంత రసవంతమై యుండవుగావున నేచేర్చితి. నాకేమి
యుఁ బాండిత్యము లేదు. చేతనయినట్లు కృతిచేసిన
నాసాహసంబునకు ఓమించి వ్యత్యస్తమైన యంశములు
దెలిపి దిద్దించెదరని సుజనులఁ బ్రార్థించెద.

విశంబినామసం॥ }
పుష్కళార్థం॥ }

మంగు-వేంకటలక్ష్మీనృసింహరావు,
పాలమూరు, గోదావరిజిల్లా.

విషయ సూచిక

విషయము.

పుట.

— పూర్వభాగము. —

౧. కథాప్రారంభము	3
౨. శ్యామంతకరత్నప్రభావము...	౫
౩. గజాసురవృత్తాంతము	౮
౪. శివుడు గజానికి వరంబులిచ్చుట	౧౦
౫. పార్వతి భృంగిని వైకుంఠమునకుఁబంపుట	౧౬
౬. వైకుంఠవర్ణనము, భగవద్వర్ణనము	౧౭
౭. దేవతలతో బ్రహ్మ కైలాసమునకేగుట	౨౦
౮. బ్రహ్మాదులు గంగిరెద్దువేషములువేయుట	౨౧
౯. గంగిరెద్దువాండ్రకు గజుడు వరమిచ్చుట	౨౫
౧౦. శివకేశవపరస్పరసంలాపము	౨౮
౧౧. వినాయకవృత్తాంతము	౨౯
౧౨. కైలాసవర్ణనము	౩౨
౧౩. శివుడు వినాయకునికి మంత్రోపదేశంబు చేయుట	32
౧౪. కుమారస్వామినదులలోన్నానము చేయుట కేగుట	32
౧౫. విఘ్నేశ్వరపట్టాభిషేకము	౪౩

విషయము.

— ఉత్తరభాగము. —

౧. విఘ్నేశ్వరుఁడు కైలాసమునకేగుట ...	౪౭
౨. చంద్రునికి బాంధవతాపమిచ్చుట ...	౪౯
౩. పాతాళంబున నాగంబులు భయపడుట	౫౧
౪. అశ్వినీదేవతలు వినాయకునికి వైద్యము చేయుట ...	౫౫
౫. మునిభార్యలవృత్తాంతము ...	౫౭
౬. కృష్ణుండు శమంతకంబువెదకుట ...	౫౯
౭. కృష్ణుండు శమంతకమును, జాంబవతిని గ్రహించుట ...	౬౩
౮. సత్యభామావివాహము ...	౬౪
౯. కృష్ణుండు యాదవులతో యోచించుట...	౬౯
౧౦. అక్రూరుండు శమంతకరత్నంబు నిచ్చుట	౭౧

శ్రీరస్తు.

శుభమస్తు.

అవిఘ్నమస్తు.

శ్రీ శ్యామంతకొపాఖ్యాయము. చలపా.

శా॥ శ్రీలీలావతిఁగూడి పాల్కుడలిలో శేషాహి వై నుండినా।
నాలోకంబుల నేలుబ్రహ్మచును నానారాయణుండెట్టన।
న్నాలోకించుదయార్ద్రదృష్టిఁగృతినత్యంతానురాగంబుతోఁ।
బాలించునుభవనైకభవ్యచుగుచునప్పిల్లగానిధరన్॥ ౧॥

కం॥ నలువనువాణినిశివునుచు।
బులోమబౌధీశముఖ్యులుధవరులను నేఁ।
దలఁచెదననయమునీకృతి।
యిలలో వెలయంగఁ జేసీయే లెడికొఱతై॥ ౨॥

మ॥ సరసీజొచ్చుఁడు లోకమిత్రుఁడుత్రయీ సారంబుకాలాత్మభా।
స్వరమూర్తిత్రయ ముఖ్యరూపముజగ చ్చక్షుఃస్ఫుడినా ర్తసం।
భరణక్షీప్రదయాప్రసన్నుఁడుఘన ప్రత్యక్ష దైవంబుభా । స్క-
రుండెల్లప్సడుబ్రోచుఁగావుతమమున్ సర్వార్థసంధాయియై॥ 3॥

నీ॥ వ్యాసవాల్మీక్యాదిప్రభుకవీంద్రుల
భవభూతి మొదలుతర్వాతికవుల।
శబ్దానుకాసనశంభుకవ్యాద్యాండ్ర
కృతికర్తలనుగొల్చి కేవలంబు।
నారాయణనిఁబోలునారాయణాచార్య
నస్తదాచార్యుని నాత్మనిల్పి।

చిన మేనమామను జింతలపూడివం

శ్రుణునుగోపాలరాయునిఁబవిత్ర

కాశికసగోత్రునిశ్రుతగజదనుజత

పోవిశేషాదివృత్తాంతపూర్ణకథకుఁ

దలఁచితెలుఁగునగద్యపద్యములఁజేసె

దనుశ్రవణమంతకోపాఖ్యానము నెడుదీని॥

౪॥

మ॥ హరికళ్యాణగుణార్ణవపుండరీకవిద్యాప్రాధిపతిం చిపూ

ర్వఋషులవ్యాసశుకాదికులైవలసిరార్యస్తోత్రపాత్రంబులై

యరయన్నేరకచేయుదుంగుకవిహాస్యాత్యర్థపాత్రంబనై

సరసుతైత్తిరుగాకయ్యాకృతినివిశ్వాసాదరాయత్తులై॥

౫॥

కం॥ చేదుపులుసేరనిమూఢులు

గొడుగుచుఁగృతినేయుశుభసకుఁగొఱఁ

సదమలజలములుగునకము

గదికినఁ జెడు నేకడఁగెదఁగబ్బముగూర

౬॥

కం॥ పుట్టమకల్పన నెగడదు

పుట్టిన నెగడుఁదలఁపొకఁడు పొకఁడయి

గట్టిగవళిపాసంబులఁ

బుట్టునుదడవికొనుటకృతి పూర్ణంబగు

౭॥

వస్త్రవస్త్రములు

ఉ॥ హరికిద్వారకాపురవిహరికిగోపనితంబినీమసూ

హరికివైరిసంపదపహరికిదారుణదైత్యవర్గసం

హరికిభూసురేంద్రలలనార్పితపక్షపదార్థసత్ఫలా

హరికికౌరికిన్నుతసమాశ్రితభక్తవిపత్ప్రహరికి॥

౮॥

కం॥ పావనునకువిహరితబృం

దావనునకునిజకటాక్షతతికృతసురబృం

దావసునకుఁ ద్రివిగతస్యం

జీవసునకువాసు దేవ సేవ్యపదునకుఁ॥

౯॥

చం॥ సురహయవాహినీ సురభిసో మనీతా భవతీరక్షిత్

సురుచిరసౌకుమార్యనవసుందరతాకమనీయమూర్తికిన్

బరమతపస్సమాధిరతపావనమానిమనఃప్రవర్తికిన్

హరవిధివాసవాదినిభిలామరజాలకచక్రవర్తికిన్॥

౧౦॥

కం॥ భోజితసూజాహృదయాం

భోజిత్రమరమునకుభయపూరితమతితాం

భోజపదత్రహయనకున

భోజిలమాయానిలాగ్నిభూషేతునకున్॥

౧౧॥

కం॥ తరుణునకును శేషకృతా

స్తరణునకతిపాపతిమిరతరణికిభవనం

తరణికిమదారిభయదకృ

తరణికిత్రావ్యమురభీకృతవినుతరణికిన్॥

౧౨॥

వ॥ అనియిష్టదేవతా ప్రణామంబును విశిష్టగురు జనసన్నుతియుఁ

గావించి బ్రహ్మపురాణోక్త క్రమంబుగానే సౌనర్వంబుని

న శ్యమంతకోపాభ్యాసంబునకుం గథాక్రమం బెట్టిదనిన॥౧౩॥

౧. కథాప్రారంభము.

మ॥ అతిపుణ్యంబగునై మిశంబుననుదివ్యజ్ఞానులొకౌనకా

దితపన్వీప్రవరుల్పురాణములభక్తిశ్రద్ధలన్వించున

మృతినిట్లాడిరిరామహర్షజిఁగలామాన్యన్ సమస్తాగమ

దితధర్మజ్ఞానిసూక్ష్మధీయులునివర్ధిష్టుప్రభాధానునిన్॥ ౧౪॥

కం॥ అజాఁడగువిష్టుపుకృష్టుఁడ

యిజనించెధరిత్రినేలయేవనులొనరిం

చెఁజె పునుతచ్చుభచరితము।

వృజినమువీనులకువిందువిందుముసూతా॥

౧౧॥

మ॥ సకలారాధ్యుఁడు పూర్ణకాముఁడగు శ్రీసాహాయ్యుఁడేలాశ్య
ముఁతకరత్నంబుహరించి నాఁడనెడునిందంబొందెలేవొక్కవా
నికిఁజింతాచుచిక్కొస్తుభంబుచుటి మాజికావ్యలయంబీశముం । తక
మెట్లెప్పనుదూఱువోయెనెటుసూతాచెప్పవేయంతయున్॥

వ॥ అనిసవిని సూతుండు త్రియంపతిందలంచి గురుని సంప్రదించి
యమ్ముని పుంగవులతో నిట్లని చెప్పబొడంగె॥

౧౨॥

చ॥ అబుఁడునునిర్వికారుఁడగుసమ్యక్తఁడెల్ల జగంబులీలతో ।
సృజనమొనర్చిత్రోచుచునుశిష్టులరక్ష సెనర్పడుప్టులం ।
గుజనులఁజేంపధర్మమిలఁగూర్చఁగఁగోరియవ్విడపుధా ।
త్రిజనసమెత్తుచునుండుఁడగురీతులతోడఁజతుర్యుగంబులన్॥

క॥ భూభారముచాన్పుటతై ।

భూభవకమలాసనమభిభుత్వాృత్థితుఁడై ।

శ్రీభర్తయెకృష్టాకృతి ।

దైభువిలోవాసుదేవుఁడననుదయించెన్॥

౧౩॥

వ॥ ఇట్లు జనించి క్రమక్రమంబున శుక్లపక్షక్షపాకరుండుంబోలెనభి
వృద్ధింబొంది సమస్తవిద్యలునేర్చి సముద్రంబున ద్వారకాపు
రంబు నిర్మించి వైదర్భియగు రుక్మిణింబెండ్లాడి చెలంగుచుండ
సెక్కనాఁడు॥

మ॥ తరణింగొల్పిశమంతకంబుఁగొనిసత్రాజిత్తుకంతంబునన్ ।

హరువాప్సంధరియించివచ్చుడునుమణ్యర్పిర్నిరుద్ధాక్షులై ।

హరితోఁజారులుదేవచూడుదుదిగోయాదిత్యులందెవ్వఁడో ।

ధరమద్యోతితమూర్తివచ్చెనననుదన్మేరుఁడైయిట్లనెన్॥

౧౪॥

౨. శ్యామంతకరత్నప్రభావము.

కం॥ సత్రాజిత్తుండీతఁడు।

గాత్రమునఁగలదుశ్యామంతకంబనుమణిత।

చ్చిత్రచరిత్రమువినుఁడీ।

మిత్రుఁడువీనికిదిభక్తిమెయిదయచేసెన్॥

౨౨॥

ప॥ మఱియు నిమ్మహారత్నంబు పరిశుద్ధగృహంబునంబెట్టెఁబడి శుచు
లగువారిచేఁ బ్రతిదినంబు శ్రద్ధాభక్తియుతంబుగఁ బూజింపఁ
బడుచుండెనేని యెనిమిదివారుపల సువర్ణంబుగురియించు, నిం
తియెగాక యారాజ్యంబున రోగవ్యాధానలతోయ దుర్భిక్షానా
వృష్టిమారితా ద్యుపద్రవంబులు రాకుండఁజూచు, దురాచారుం
డు పూజించిన భరించినఁ దత్క్షణంబ యారాజ్యంబు ధీణం
బుగావించి వానినం బురుహోత్తపుత్ర పురంబున కతిథిఁగాఁ
బంపుననుచుం బెప్పి పుచ్చి యొక్కనాఁడు సత్రాజిత్తుం
జూచి॥

౨౩॥

గీ॥ కృష్ణుఁడుగ్రనేనుకొఱకుఁగేరుచేడిగె।

మణినిభిదనలోభియీన నెఱునునిఁగనక।

యాత్మవత్సర్వభూతానియనుసదుక్తి।

వై నఁదలఁపరాదోకృష్ణుఁడాత్మనంచు॥

౨౪॥

ప॥ మఱియును సత్రాజిత్తు॥

౨౫॥

కం॥ హరిహరియించుటనిజమని ।

నీరులీనుశమంతకముఁబ్రనేనునకిచ్చెన్ ।

హరిహరిదుష్టుండనిచే ।

నీరిపారులునింపవీడుద్రీకర్తుండే॥

౨౬॥

ప॥ అంతఁ బ్రనేనుండు॥

౨౭॥

ఉ॥ ఆతటివేటకైచేనెను దారశమంతకరత్నమూనికో ।

భాతతమూర్తియైబలము పాయకకొల్వంగను త్రమాశ్వము ।

స్ఫీతచిరత్నరత్నతపనీయ విభూషణయు క్తమెక్కియు ।

ద్ధూతపతాకినీవవన తోయదమండలుండైప్రమాదియై॥ ౨౮॥

వ॥ ఇట్లు వనమ్మునకుంజేని మృగంబులం బొడుచుచు సింహంబులం
దోలుచు వరాహంబుల నేయుచు నేనుంగులం బీనుంగులం గావించుచు
నేయుండేయుండు పొడుండుపొడుండనుచు భటుల
కుత్సాహంబుగొల్పుచు నేననేన పొడిచితి ననువారి మెచ్చుచు
బహుమనులిచ్చుచు గొండలువరుసఁబెరల రేఁపుచుండేని
యలఁద్రావుచు మధ్యంబులఁగ్రోలుచు నెకరొకరిపైవ్రాలుచు
దడఁబడనడచుచు వెక్కసమ్ముయినసోలుచు బ్రల్లదమ్ములఁ
బ్రేలుచు నెడఘ్రుముఱచి పిలిచినఁబలుకక పలికినదెఱుంగక
కొండలు కొంతపడికిందెలిసికొని లెండులెండురండు గండం
బులం బొడుండనుచు వేఁటాడుచుండ॥

క॥ అంభోబభవాండముఁద్రా ।

రంభస్థితినుంపననఁగఁ గ్రమ్ముచునచో ।

గంభీరాంభోధరములు ।

కుంభంబులవలనఁబోలె గురి నెన్నాన॥

3౦॥

గీ॥ నేనపురికేగఁగానఁ బ్రనేనునెకని ।

విడిచివానినశ్వమ్ముతోఁ బెద్దనిదురఁ ।

బొందఁజేసిశమంతకమండమొంద ।

నలుతఁదాలిచియేగె చార్యక్ష మొకఁడు॥

3౧॥

గీ॥ సరగదానిఁజూచి బొంబవంతుఁడుచేంపి ।

రత్న రాజముగొనిరంజిలంగఁ ।

బాలులొట్టలోనఁ గేరికందుకముగఁ

గఁజ్జెఁబట్టపట్టియెట్టిజెట్టి॥

3 2॥

ప॥ అట సత్రాజిత్తుండు సొందొంటిహత్తకవచ్చిన మొత్తంబులం
గాంచి తమ్మునింగానక యుత్తలంబొంది చిత్తంబునఁ బలు
విధంబులఁ దలపొనీ॥

3 3॥

శం॥ కృపణుండుకృష్ణుండోర్వక॥

ప్రపుణ్యనిఁబ్రసేనుఁజేంపి భాసురరత్నం॥

బపుడేచేకొనెననెనీ॥

యవవాదమ్ము వినియదువరాగ్రజియాపుత్ర॥

3 4॥

ప॥ సత్వరంబునంబోయి హరితోనీవార్త విన్నవించిన నన్నన్న
నేనెద్దాని నెఱుంగ నాకట్టిఁడినీచుండిట్టి అట్టులాడిచెట్టల కొడి
గట్టసమకట్టియుండె, నైనవానిననందగదు. నాచేసినపూర్వ
కర్మఫలంబిట్టిద. ఎవ్వం డేని తనసుకృతదుష్కృత ఫలంబనుభ
వింపకతప్పునె. మఱియు॥

3 5॥

శం॥ పాలంబిడుకుచుఁదత్పా॥

త్రాలోలక్షీరములసుధాంశుప్రతివిం॥

బాలోకనమేఁజేసీతి॥

మూలంబిదియీసడిక నెమురహరుఁడరయన్॥

3 6॥

ప॥ నావినియత్యావల హృదయులై సంయమింద్రులు భయవిస్త్ర
యంబులు పెనంగొననిట్లనిరి॥

సీ॥ అత్రితపఃఫలంబనసూయసోమిన

సోములపంటసన్నతయశుండు॥

దైవతవరగురుదత్తవిద్యావేత్త

పాపప్రహ్లాదభాసురుండు॥

తుంగాతరంగిణీసంగతాశ్రమకృత

సతతతపస్తుప్తజలజితవుడు.

కువలయామోదవైభవుడుసర్వజ్ఞః

రోమణిధాతృవత్తామృతత్వః

సద్విలాసినితాపతిసద్వివృషః

ధీశుండమృతాభిసమ్మదియిందుండతండె

యిందిరాసోదరుడుకౌముదీశుండైస

చంద్రుజూచిననమమేలసంభవించు

3౮॥

ఉ॥ భానునిజిత్రభానుహిమభానునృపాలునిజొహ్నువీనదీన్

నూనృతవాదియైనద్విజుశ్రోత్రియుఁజూచినసర్వపాపము

లేవనశియించునంచేభిలవేదవిదుల్యచియింతురట్టిచో

నీనశినాలయాసహజుఁడేటికినిండుడురౌమహర్షణీ॥ 3౯॥

వ॥ అనిననూతుండిట్లనియెఁ జంద్రుండట్టివాండ, అయిననయ్యచ

లాత్తజిచే మున్నుకతాపంబుకలిగె, కావునఁ జూడ ననర్హుఁ

డయ్యె, అక్కఱవినుపించెద నేకాగ్రచిత్తులలై వినుండు॥౪౦॥

3. గజాసురవృత్తాంతము.

భా॥ కైలాసోత్తరపుణ్యభూమిగజుండన్ క్రవ్యాదుండొక్కండుశ్రీ

కాళీనాథునిఁగూర్చిఘోరతపముం గావించెఁబెక్కిండులా

భీలస్థైర్యనుశాంతిదాంతియుతుండైవృష్ట్యుష్టతైత్యామరే

మాలోచింపకదేవతలెవఁడ్యత్రాహరుండై ధీరుండై॥ ౪౦॥

కం॥ రీతిఁదవమునేయఁగ

భయపులైయమరులెల్ల వెడలిగిరికునా

ర్యారతుఁగనినకులైకై

వారంబులునేనీరిబహువారముభక్తిన్॥

౪౧॥

ఉ॥ దేవమహానుభావబహు దివ్యమహిమనిషత్ప్రదీతగా ।
ధావిజయాంకదీపజనతా ఘనదై న్యవినాశయీశనీ ।
వీరివదద్ధితారమణ హీనగతింబొసరింపుసర్వవే ।
ద్యావినుమాగజానురుఁడు తావకదర్శననిత్యకాంక్షతో॥

కం॥ ఘోరమగుతపమునేనెడి ।
దారుణమైతత్తపోగ్నిత్రైలోక్యంబు॥
వారకకాల్పెడివానికిఁ ।
గోరినవరమిచ్చిగాచికొనుమాజగముల్ ॥ ౪౪॥

కం॥ నావినివినమితనిజనా ।
నావినియామాచరణసనాథులనురలం ।
ద్రావృష్టంభీరాంభో ।
దావిరూఢతధ్వనినిటులనియెందయితో॥ ౪౫॥

చం॥ గజుఁడుమడియింకింకరశిఖామణిమెచ్చితిఁదన్నమాత్తవం ।
బుఁజేనితదీప్సితంబొసఁగిప్రాచేదఁగాకజగంబులీరలె ।
ల్లఁజేనుఁడుమీపురంబులకులగ్గగునన్ననుమొక్కినిర్జరుల్ ।
గజివిజిలేకయేగిరతికొతుకభావముతోదనంతట॥ ౪౬॥

మ॥ వృషభారోహకుఁడైత్రిశూలధరుఁడైభృగ్వాదిసంనేత్యుఁడై ।
విషభృద్భృషణుఁడైయుమాసహితుఁడైవిశ్వార్తిసంభేదియై ।
విషముండునగజానురోత్తమతపఃప్రీతాత్ముఁడైసద్యశు ।
స్సృషమాశోభితద్విధాగుఁడగుచుకాసోముండువేగంబున॥ ౪౭॥

మ॥ జేని వానింగని యిట్లునియె॥ ౪౮॥

ఉ॥ దానవసార్యభామగురదర్పవిఖండనయోగజాభిధా ।
నానినుమెచ్చితింగడుమనంబునఁగోరియేమివేడుమే ।
వేనివరంబులింకఁడవమేటికిదస్సితిచోలలోకమం ।
దీనియమంబుతోఁదబమునెవ్వఁడునేయునులెమ్మునాపుడు॥

కం॥ ఘననిధిఁగను వేదకరణిఁ

ద్రిణయనుఁజూచిగజముఖుఁడుప్రియసంధ్రముము

త్వెనగొననిట్లనియెఁబ్రణతి

యొనర్చియతిథక్షివేదసూక్తులతోడకా॥

గీ०॥

నీ॥ సర్వేశసర్వాత్మసర్వజ్ఞసర్వాభ్య

యజ్ఞేశయజ్ఞచంద్రావతంస

గౌరీకుసూహరాగంగాతరంగిణీ

ప్రాకటసతితజటాకలాప

చిద్రూపబహురూపవిద్రావితారాతి

వీరాతిథీరాకవిప్రగీత

దాససంత్రాసనిరాసకాథాసుర

దేవతాకుసుమసందీపితాంక

యంగజమదమత్సరాహంక్రియాంభోజ

గజయగజముఖాబ్జకమలమిత్ర

మిత్రవహ్నిచంద్రనేత్రయానేత్రయా

వేదులకయిననిను వెవకితెలియ॥

గీ०॥

కం॥ వరమేష్టికై నఁడెలియని

వరమాత్మచునీ వెవచ్చి ప్రత్యక్షముగా

వరమిచ్చెదనడుగుచు నెద

వరయంగానింతకంపెనర్థముగలదే॥

గీ०॥

౪. శివుఁడు గజునికి వరంబులిచ్చుట.

ప॥ అయిన నీవమోఘదర్శనుండవు నాకడంకయు నట్టిద కావున॥

గీ॥ సర్వలోకదిక్పాలకజయసమర్థ

బాహుబలమునుభోగసంపదలనిమ్ము

మఱియు నాయెద నెవ్వడుమరలకుండు!

మయ్యయంతకుమూలంబవై ననీవు॥

౧౪॥

కం॥ నీమూలంబునఁగాకొరు!

చేమృతివడయంగ సోపశివయివియిమ్మా!

నామృదుఁడనియెఁ ధర్మము!

నేమఱకుము తేజమునీరు లెవ్వదుఁగలుగున॥

౧౫॥

కం॥ నీచిత్తములోనుండెద!

నీచెప్పినవరములిడితి నీచమతిండు!

ప్రాచరణముఁజేసిన సో!

రీచేటునిబంబునీకుమృదుమూలమునన్॥

౧౬॥

ప॥ అని వరంబులొసఁగి నిజసతీయతంబుగం బరివారంబుఁ గైలా
సంబున కనిచి సూక్ష్మ స్వరూపియై వాని హృత్కమలకర్ణికా
పీఠిక నధివసించె; అంత గజాసురుండ ప్రతిహతప్రభావ లైవ
తేజోవిరాజమాన దేహుండై దానవ విశ్వకర్తృందలంచె. వాఁ
డునువచ్చి నకుస్కరించి గురారాతితేజంబున కద్భుతంపడి
స్వామీ నావలనిప్రయోజనంజేమి యన గజుండు నీవిచ్చోట
నన్నాకమున కన్నమిన్నలగు వన్నెలఁ జెన్నలరు పురంబా
క్కటి నిర్మింపుమనుఁడు వాడును దత్క్షణంబ నిజకలాకా
శలంజేర్పడ నిర్మించె నప్పట్టణంబు.

౧౭॥

చం॥ పరిఖలతోనువర్ణమణిభాసితగోపావిహారకేళికా!

సరసులతోఁదురంగగజసదృటతుంగశతాంగయుక్తమై!

సరసిరుహేక్షణానికరసంయుతమైత్రిదివంబుడంబుల!

న్నిరసనమాడుచుండెడినినిత్యరమానిలయంబొకోయనన్॥౧౮॥

ఉ॥ అంతగజాసురుండుముదమందుచువానిబహుకరించిను!

స్వాంతతనాప్తులైనదనుజాఘ్యులుగొల్వఁగఁగావ్యభాషితా!

సంతకుభోదయంబుననిశాంతముఁ జేరిమణియయాసనం
 బెంతయువేడ్కునెక్కించునీశ్వరుఁడంచుఁగురారులాడఁగన్ ॥

కం॥ క్రమమునఁబుణ్యజినావళు
 లమృతశరీరములతోడనాతనిపురికిం
 బ్రమదమునఁబోయినిల్చిరి
 యమరులపిదేలయింతయందమెయనుచున్ ॥ ౬౦॥

ప॥ పదపడి రాకానిమూఁకలస్తోకంబులై నేవింప గజాసురుండుత్ర
 లోకవిజగీషువై ప్రస్థానభేరి వ్రేయించినై న్యంబుతోఁ గదలి॥

సీ॥ తురగఖురోద్ధాతధూళీసమాహంబు
 కరిదానవారిలోఁగలిసియునుఁగి
 న్యందననీరంధ్రసంతకుసంబెల్ల
 భటహేభిదీధితిపాయఁజేయ
 బృంహితహ్రేషితభేరికృతోద్భట
 సద్భటార్భటులెల్ల సమలముగ
 జైత్రయాత్రనుజేసిశత్రువిభేదియై
 రాజులజేజేలఁబ్రబలురైన
 బలినివాసవాసులమోర్చివారివారి
 కర్ణమైనయూడిగములసందునంద
 మర్చియమితవై భవముతోమరలెనాత్మ
 పురికినమ్మఁజూగ్రప్రతాపుఁడగుగజుఁడు॥ ౬౧॥

ప॥ ఇట్లువచ్చినను ప్రసవతృప్తమృద్ధికుంతుండై కేసరియనుకర్పర
 వర్యకూఁతుఁగల్యాణియనుచానివివాహంబై మహిబృందారక
 బృందంబు సహినదక్షిణల దీనానాథజనంబుల భోజనంబులఁ
 ధనంబుల దనిపి పుచ్చియంత॥ ౬౩॥

శం॥ అనెలత నెపుడుఁబాయక|

సూనాస్త్రిని కేళియందుఁజొక్కుచునుండన్|

మానినినగన నెవినవే|

యానందోబ్రహ్మమనెడు నాగమఘణుతుల్ ||

౬౪॥

కం॥ ఘనహర్షములనదీప్రాం|

తనవీనకు సుమవసులనునందనవనిఁజెం|

దనమందానిల మొలయం|

గనువిహరింపగజులనగర్భముదాల్చెన్ ||

కం॥ సూచ్యాదిషడ్బలములవి|

యచ్చరులుండంగజసతియాత్మజుఁగనెన|

త్యుచ్చాకృతినతిబలుఁగడు|

మెచ్చిరిదితిజులదితిజులుమెలఁగిరికలఁకన్ ||

౬౬॥

ప॥ అంత గజముఖుం డత్యంతసంతుష్టస్వాంతుండై కొడుకుంజూచి
నదికింజేని యుత్తరాభిముఖంబుగ సచేలస్నానం బాచరించి
గృహంబునకేతెంచి వేదవేదాంగవిదులైన ధాత్రీదేవులకుఁగోఘా
హిరణ్యాది దానంబులుగావించి యాఘ్యదయిక శ్రాద్ధంబువె
ట్టి నాందీముఖవీత్యగణంబుం దృష్టింబొందించి కుమారునకుఁ
గ్రమంబుగ జాతకర్తాది సంస్కారంబులఁజేయించె, నంతఁ
గొంతకాలమునకు ||

౬౭॥

కం॥ అభియోగంబనుయోగము|

విధుఁడుండఁగసుతులసీంహవిక్రములఁగనెం|

బుధవైరిరాణిప్రమదాం|

బుధిసాలాడెంగజుండు పూర్ణస్పృహఁడై ||

౬౮॥

ప॥ వారికిఁగాలక్రమంబున సకలవిద్యలుచెప్పించె. వారును శార్వ
త్తేర్యాదులఁ దండ్రికంబె నుద్దండులై యుండిరి. అంతగజు
రుండు కొన్నాళ్లకు ||

౬౯॥

మ॥ బహుభాషారముకై వెసంజేనివనిన్ భక్షించుసంతృప్తిగా॥

మహిషవ్యాఘ్రువరాహదేహములఁ బల్కాఱున్నహాత్రూరుఁడై॥

కుహనారూపములెల్లఁబూనుఁగ్రతువు ల్లోల్పర్పుభూదేవతాగృ॥

హముల్లాలుచుసౌమ్యులౌయతుల నాడేపించుదూఱున్ శ్రుతుల్॥

మ॥ చతురబ్ధుల్ వడిదాటుమీటును భనుర్జ్యోవల్లిభీతిల్లిది॥

కృతులూక్కుమ్ముడిమూర్ఖజేందనమరీ వ్రాతంబుతోబల్కిమై॥

రతిసల్పంబుజమప్పశించునెదలో రంజిల్లునాత్మీయహృ॥

దృతశౌరీరమణప్రద త్తవరతా గర్వప్రభావంబునన్॥ ౭౦॥

కం॥ ఈరీతిధర్మమెల్లం॥

దారూపఱఁగానెనర్చెదానపుఁడుబలే॥

క్రూరులకుఁదాగ్యమబ్బుట॥

వారకపాములకుఁదాలభంగింఁగాదే॥ ౭౧॥

కం॥ ఈగతిరక్తనిశతతము॥

జేఁగింపనభిలవిబుధులుత్సరతో॥

నేగివిరించింగనిదే॥

వాగజునిమఁజూగ్రపీడవారింపఁగదే॥ ౭౨॥

గీ॥ అనినవేల్పులఁజూచియాయజుఁడువిన్న॥

యంబునెందియంచికనికసరనీమనము॥

నవినివినిపించియాతల్లి నలుపుమీఱ॥

నానతిచ్చునట్టులొనర్తమనుచులేచి॥ ౭౩॥

కం॥ రాయంచేసెక్కిసురలపు॥

రాయంచేభినుతులునేయరహినాజేజే॥

రాయండరిగెనుమునులా॥

రాదుంచేగఁగలేనివీరాణదలిరృన్॥ ౭౪॥

వ॥ అటఁగై లాసంబున భవాని చిరకాల హరవిరహంబు భరియిం
పదయ్యె. ఒకరేయి పాండురకిరణుం డుదయించి నభోమం
డలంబు నలంకరించి నిజమయూఖమండలంబువలన వెడలెడు
చంద్రికాజాలంబుచే విరహిజన మానసదోహయ మానుండై
యుండెను మఱియు॥ ౭౬॥

కం॥ అలఁదడుగందముగురులం|

గలయఁగడువ్వదువిరులనుగై నేయదుతా|

పులుగలతాపులకేగదు|

వెలయఁగఁదొడపులుతోడువదు వెడలదువనికి॥

౭౭.

కం॥ అలులకునలుకుంగోయిల|

పలుకులకులుకుంజేలికరువలిఁగడుదూఱు॥

నలినాస్తునినాడున్వె|

న్నెలకేనినిఁదెగడుజెగమనెగడువిరాళి॥

౭౮.

వ॥ అనియిట్లు వియోగవేదన కోర్వ లేకను దయంబగుదు నిట్లుని

వితర్కించె॥

౭౯.

కం॥ నా రాయణుఁడా ధారుఁడు|

సారెకు నాపదలువాపిసౌఖ్యముపీయం|

జారునిఁబంపెవహరికడ|

కారయఁగానిప్పడనుచున నెభ్రంగివినన్॥

౮౦.

గీ॥ వాసుదేవుఁజూచిపల్కునేనన్నట్లు|

పలికివానివేగభక్తపారి|

జాతుకాస్తవైరిజాతుఁడోలెమ్మునా|

పరినిఁడోడితేరవాఁడెఱ్ఱోడ॥

౮౧.

౫. పార్వతి భృంగిని వై కుంతమునకుఁ బంపుట.

వ॥ నాపల్కువినము॥

౮౨॥

కం॥ అన్నవివన్నాత్రిహరా।

పన్నగశయనాసమస్తవార్తావిదితా।

పన్నగభూషణుఁగూరిచి।

నన్నున్ సుఖవతిఁగఁజేయునాళి కాఁడె॥

౮౩

కం॥ ఈమాటలుభృంగివినుచుఁ

దామోదముతోడఁబోయి దామోదరుతో।

ప్రేమజనింపబలికిరి।

జూచునినిపనిసలిపెదఁజెక్కగననుచు॥

౮౪।

వ॥ వైకుంతమునకుఁబో నిశ్చయించి బయలువెడలి శాకద్వీపమా
ర్గంబువట్టి నదనదీ ధర కాంతార పారావారంబులుదాటి చేని
చేని॥

౮౫॥

కం॥ పరమైకాంతులశరణము।

నీరి కేళి సదనము సరసిరుహక్షుమనా।

హరనిరతనివాసముము।

క్తిరకుకుఁబుట్టినయిలువెలిదీవింజూచె॥

౮౬।

వ॥ అండుఁజేనిచేని పాలవెల్లింగని యిట్లని కొనియాడె॥

౮౭।

నీ॥ తన పాండితుంబుచేతనయశోదాతనయ

యశోవిశేషంబుబయలుపడుట।

తనసభఃకషతకతనహరి పురుషత్త

మత్వంబుసకలసమ్యాన్యమనుట।

తనదైర్ఘ్యమహిమచేతనతనుజనకున

నంతకల్యాణగుణతడలియుట।

తనగభీరతచేసతనశిససూతికి

హరిమహాత్మ్యమవాచ్యమనుటగలిగి.

యలరెఁగాడుమందారసుధాంశుసురభి!

ముఖ్యజినకత్వసురనదీమోదభోగి!

గమనసింధురాజిత్యసత్వమహదాశ్ర!

యత్వములఁడెల్పెఁగ్రమముననారకడలి॥

౮౮॥

౬. వైకుంఠవర్ణనము, భగవద్వర్ణనము.

ప॥ అనిష్టుతియించి యాపీరశీరధి కుత్తరతీరంబున॥

౮౯॥

కం॥ హరిభక్తజినోత్కంఠము!

స్థిరనిజవైభవదిదృశ్యుతికంఠముమో!

క్షరమాదానాకుంఠము!

పరమర్చ్యపకంఠముఁగనెవైకుంఠము॥

౯౦॥

ప॥ అందుఁ గనకమయానేక మణీభుచితప్రాకార గోపురమండప వివిధద్వార శోభితంబును, గూజన్మత్తమయూర విహారసుందరపకలర్తు ఫలితకుసుమితగుమ పరిమళమిళిత గంధవహ బంధురోపవసంబులను, జితంతేపుండరీకాక్షయను శారికల, నవైవంశేశవాత్పరమను శుకంబుల, సర్వవిష్ణుమయం జగత్తనైడుసంచేలను, గమనీయకమల విరజాసంజాత కల్పారకుపలయ మరందపానానంద కందళదిందిరిబృంద ఝంకారసంకులంబును జిత్రవాకసారసాదికవిసంచార చారుతరంబును నగునెడలును, జోచుచు నీలగాత్రులుఁ బద్మనేత్రులుఁ బీతాంబరులుఁ జతుర్భుజులుఁ జిత్రశంఖధరులునై హరిసారూప్యంబునొంది యున్న హరిభటులంజోచి యొక్కదోవారికుచేఁ దనరాక వా

సుదేవున కెఱుంగించి తదనుష్ఠింబ్రవిష్టుండై యెడమీక గరుడవి
 ష్టుక్నేన సునందనందవిజయజియాది పరిచరులును, ససకా
 దిబ్రహ్మర్షులును, ముక్తులును, నేవీంప నతిసుంపరచుందిరంబున
 ననంతకాంతానంత తల్పంబున సుఖశయనుండై పద్మవనాల
 యపదంబులూత్త, భూదేవి సురటివీవ, నీళామహిళామణికపు
 రంపు బాగాలాసంగ నిత్య నిరవద్య నిరతిశయ నిరుపమాన
 నీలమేఘశ్యామల కోమలశరీరుండును, బీతాంబరుండును, నన
 ధ్య రత్నస్థగిత పరిష్కార పరిష్కృతుండును, జంద్రచింబ
 సదృశ వదనుండును, గర్జాంతవిశాల పుండరీ కాక్షుండును,
 నున్నతస్కంధుండును, సుభూయుగళుండును, నీలాలకుండు
 ను, గంబుకంతుండును, శ్రీవత్సకౌస్తుభవనమాలాలంకృత రమా
 విహారభవన విశాల వక్షస్థలుండును, సకల చరాచర కారణ
 విరించి జన్మహైతుక కమలాలంకృత దీర్ఘనిమ్ననాభుండును,
 సునాసుండును, నాజానుబాహుండును, సమంచిత కటివ్రదే
 శుండును, వశిత్రయభాసిత దామోదరుండును, రంభాస్తంభ
 సంకాశోరూప్రదేశుండును, సింహమధ్యుండును, ముకురకపో
 లుండును, సుదంతుండును, జంద్ర కానిర్మలమందహాసుండును,
 వజ్రయవాంతుశాది రేఖాలక్ష్మితతారానిభనభ యుక్తపాదుం
 డును, జక్ర శంఖ కౌమోదకీనందక శారధరుండును, సాలోక్య
 సామీప్య సారూప్య సాయుజ్యంబులను చతుర్విధ ముక్తులకుం
 గర్తయై చతుర్దశలోక సర్గ పాలనావ సర్గంబులుతాఁగాని
 యట్లుశ్రమంబునఁ జేయుచుఁ బరమానందుండై యాత్మారా
 ముండై, షడ్గుణానంత కల్యాణగుణనిధియై, ప్రత్యంగ సౌందర్య
 విభవ నిత్యయావనభనియై యవాజ్ఞానసగోచర ప్రభావుండై
 వేంచేసియున్న శ్రీవాసుదేవు సందర్శించి సభక్తికంబుగ సా

హైంగంబెరిగి తదాలాకనజనిత రోమాంచుండై హర్షవిస్మయం
బులును దుర్తిరీక్ష్య దేదీప్యమానానన్య తద్దీప్య తేజోరాశివలన
భయంబును ముప్పిరిగొన నెట్టనదిట్టయై వెండియుఁ బోచెదఁ
గాక॥

౯౦॥

మ॥ అనియా పాదశిరంబు భక్తివికతుండై చూచి సానందచా॥

మృనిరుద్ధేక్షణుండై వెసందుడిచి విస్మయంబుగా గాంచిలో॥

చనముల్గల్గిన దాని కేళలము దాసంబు మయ్యెంగదే॥

కననై నందనివోదటంచును దదేక ధ్యానచేతఁ గుండై॥ ౯౨॥

చ॥ చూచియిట్లనె॥

౯౩॥

చా॥ ఈతండా శశివర్ణుడం చి పుడు నే నెట్లొడఁగా నేర్తునా॥

శ్వేతద్వీపముక్షీరవారినిధియున్ శేషుండు దానున్నదా॥

శ్వేతంబైనను గాదటంచు నతనీశ్వంగారనీలాత్పల॥

స్థితాంభోదములన్ హనించు సుషమాశ్రీదేహి గాఁబోరెడికా॥

చ॥ అని॥

౯౪॥

సీ॥ ఓంకారవాచ్యాయపంకజనాభాయ

ప్రద్యుమ్నరూపనిర్మాణనిపుణ॥

భగవతేవ్యత్రాయపాలకతేనిరు

ద్ధస్వరూపాద్వైతతత్వవేద్య॥

వాసుదేవాయసంపర్తస్వరూపసం

కర్తణసకమహర్షినేవ్య॥

నమయటంచునువీర్యసుమహద్వైశ్వర్యతే

జిశ్శక్తివిలబోధసమభిధాన॥

ములగుషధ్గుణంబుల పూర్తివెలయునిస్స॥

సాభ్యధికదేవుననితరలభ్యచారు॥

మూర్తినమితాత్రివిచ్ఛేదికీర్తనీయ॥

చరితుప్యహాధినేతనుసన్నతించె॥

౯౬॥

కం॥ విశ్రులమగుప్రకృతికంటెను।

నిశ్రుణుడుపెద్దకంటె యజోరణియాననునీ।

యవనిషదర్థముగతియె।

ట్లొపరుడభిలశక్తిమయత నుండఁడెయెందున్॥ ౯౭॥

ప॥ అనియిట్లు బహుధంగులం బొగడిన మృషీకేశుండు సంతసించి
యచితాసనంబునఁ గూర్చుండనియమించి వచ్చిన కార్యంబ
దుగుడు గౌరీసహచారంబు విన్నవించినఁ జిత్తగించివానికి
సత్కారంబుచేసి వచ్చెదఁబొమ్మని వీడ్కొలిపిన వాఁడును
కైలాసంబున కరిగెనిటహరియును సరగనరుగవలయు॥ ౯౮॥

చం॥ అనిసీరిఁగూడియా యుధములై దును దాల్చివిభూషణంబులు।
న్ననలునుబూనిపక్కిదొరనబ్బగ నెక్కియు వెండికొండకుం।
జేనిగిరిజాతఁగాంచిసతిచేయ్యన మ్రొక్కుచుఁ జేయు పూజలె।
ల్లనుగొని పూలుభూషణునులాలన మొప్పఁగనిచ్చియిట్లును॥

గీ॥ విలననుఁగోరిరప్పించితిండుముఖిరొ।

నాఁగనాగజాసురునుదంతమును జెప్పె।

నాగభూషణదేవియా నాగదచిన।

పనికి వెతఁ జెందకమ్మనీవనియెఱారి॥ ౧౦౦॥

2. దేవతలతో బ్రహ్మ కైలాసమున కేగుట.

కం॥ దేవతలందఱుగొల్వఁగ।

దేవ జ్యేష్ఠుండరుడెంచి దితిజారినుమా।

దేవినిగనికేల్పడిచి।

కైవారముఁజేసిచెప్పె గజకృతబాధల్॥ ౧౦౧॥

చ॥ ఆవిధ మెల్లవించునుమయబ్జజునిట్లును నేని దేకదా।

భావములొనఁబూనినవపంకరుహాక్షునిచిల్వఁబంచితిన్॥

నా వెతదీర్పని చ్చటకనంతుఁడువచ్చెనితండుమీరలున్ |
 భీవిలసిల్లఁజేయుఁదొకదివ్యపుయ్యుత్తినన్నబ్రహ్మయ్యున్ ||

వ పొట్టనిండఁబుట్టెడు బుద్ధులుగల యాగట్టిదిట్టయె యెట్టియుపా
 యంబై నఁ జేయంగలండు. అనుడు నగి తొగచెలియనుఁగు
 మఱిదియిట్లనియె. మీకంటెనా తెలిసినదిలేదు. అయినవినుం
 దొకటిచెప్పెద గజాసురుండు విచిత్రలీలావిసాద లాలగుం
 డనియు హాస్యలాస్యములమెచ్చువాఁడనియు విండుము కాన
 నాయెఱింగిన తెఱంగు వివరించెద నంది నెద్దంజేసి బ్రహ్మయ్యు
 నారదుండు నిండ్రుండును నేను వమచితవేషంబులంబూని యేగి
 గజాసురునిఁగని యాడి పారవశ్యమ్ము సొందింతము అంత
 నతండు వరమడుగుఁడనును. ఓమ్ముటఁ గొమ్ములలేజివాని వక్ర
 మ్ముఁజేల్చి మదనమథనుఁ దెచ్చువట్లు వరము గోరుదము వాడి
 చ్చును. మన యభిలషితంబు ఫలితంబగు వాఁడు మడియును.
 లోకంబులకు సౌఖ్యంబు గలుగును. అని చెప్పినవారెల్ల రుల్ల
 నీల్లిరి పార్వతి యూరడిల్లె. ఇంద్రుండు దక్క దివిజులు దివం
 బునకరిగిరి, నారదుండునువచ్చె, గంగిరెద్దు వేషములు దాల్చి
 నిశ్చయించి నారదుండును, నారాయణుండును, నముచిగూ
 దనుండును, నాకోదృపుండును, నందిం బోకొని వలయు సా
 మగ్నింకొని చేనిచేని గజాసురపుంగవుప్రాలి చెంగట సొక్క
 విజనప్రదేశంబునదిడిసి దూరగమనాయాసంబు దీర్చుకొని |

౮. బ్రహ్మాదులు గంగిరెద్దు వేషములు వేయుట.

సీ॥ గీటునామంబులుగేరుచుఁబెట్టియుఁ

గోరపాగలుచుట్టియోరలండు |

బంచవర్ణపుటికలుంచియుంచినిలుపు

టంగీలుదొడివలురంగులై న |

పూసలపేరులువేసియునులై

వాటులనీటులుల్లనీల్ల.

సన్నాయిదోలునుజిన్నిగంటయుఁదాళ

ములఁబూనినందికిఁకూఁపురమున.

వెన్నునసరిగవల్లులువేసివెండి.

గొరిజలునునిద్దపుఁబసిఁడికొమ్ములాప్ప.

నడుముఁబయిఁడిపట్టెడఁజేట్టికడఁకముక్కు.

నందుఁద్రాడుంచియేగి రాయఁసురపురిని॥

౧౦౪

కం॥ హరిసూత్రధారిదోల్గానె.

హరివిధివీరణముఁబూనెనజ్జుఁడుసన్నా

యరహింఁగైకొంచుగజా.

సురనగరీరాజవిధిఁజూచ్చిరియంతన॥

౧౦౫

కం॥ పరమాత్మతేజఃమొక్కొ.

యరయఁగమిఱుమిట్లుగొల్పెనందఱకనునా.

పురజనులయులివురోదోం.

తరములనిండెనునితాంతతాండవమగుచుకొ.

౧౦౬

కం॥ వారునురాక్షసునింహ.

ద్వారముఁజేరంగఁబోయిదోవారికుతో.

మారాకడెల్పువేగమె.

మీరాజునకనఁజెనికడుమెలపునవాఁడుకొ॥

౧౦౭

మ॥ హితసామంతగుఢీకవీశ్వరనట ధేలావతీసత్పురో । హితమం

త్రాత్తజ బంధునైన్యపలస ధేతుజ్జిలవీరసం । యుతుఁడై

యొప్పెడు నాగజాసురుని నత్తుల్లాసినీక్షించితా । బతిసూద

నమ యంబుగాంచియనెసం । భాంతాత్తుఁడై వానితోన్॥

ఉ॥ దేవగజాసురేంద్రనతదేవకిరీటుకుణీమయాంఘ్రిరా |
జీవపరాగువింబెయొకచిత్రమునల్వరకృత్రిమాకృతుల్ |
పావనమూర్తులత్యనలభాసులుగోవృషంబుతో |
దేవరజ్ఞోచుకోర్కెనరుదెంచిరియానతియేనిపిల్వద ॥

కం॥ ఏమేమియంతచిత్రమే |
యామనుజులందోడితెమ్మయనియతడనుపన్ |
స్వామీయనివాడరిగియొ |
మూడుహనీయులరుదెందుమొయలుచెలంగన్ ॥ ౧౧౦ ॥

వ॥ అనినవారువచ్చిరి ॥ ౧౧౧ ॥

ఉ॥ వచ్చినవారిసల్వరనువారకచూచిమహామహల్బళి |
యచ్చెరువయ్యెడింగనంగనబజవిష్ణుసురేంద్రులేమొకో |
యెచ్చినగిబ్బడాహరునియెక్కెడితత్తడిగాదెయ్యవో |
యచ్చుగవిండుగాకనుచునాగజుడప్పుడువారికిట్లను ॥

కం॥ మీదేదేశంబెటకీ |
రీదారినిబోదురెవ్వరీరలుమీభా |
గ్యోదయనామంబులుచెప్పు |
దాదనుజ్జగజివిననసల్లననగుచున్ ॥ ౧౧౩ ॥

వ॥ కేశపుండువానితేజఃప్రతాపప్రతిభావిశేషంబులకు లోలో
మెచ్చుకొంచు జతురోక్తినిట్లనియె. రాక్షసవంశశేఖరా,
దృష్టిమాత్రవిధ్వస్తసముస్తప్రత్యర్థిముఖ్య, యాత్రితకామిత
వరప్రదానదీక్షుడయ్యె, వినుము. మాదొకదేశంబుగాదు. అం
తటదిరుగుచుండుము; సత్పథంబునజేనిపరమయోగవైభ
వంబుననున్నరాజహంసలంజోతుము. మాకొకకులంబని
యింక నేర్పడలేదు. ఈతడుబ్రహ్మవాది. ఇతడు జయంత

శాసనుడు. ఇతడు నిజసంగితవిద్యా ప్రవీణతా ప్రవాహి
భూతపాపాణుండు రెండవనారదుం డనఁదగు బృహన్నారదుం
డు. ఇది సర్వజ్ఞా నందినంది, నేను విశ్వంభరుండ. మఱియు
నేనుందఱముఁ బ్రదుదపుణ్య జనవిభంగ స్వసుహరణ దక్షు
లము. చూచెదేని మాయాట నాడించెదము. లేదేని వేటాక
విలాతికిఁబోయెదము. అనుడు వాఁడాద్య్వర్థ పరమార్థబోధక
నిర్భయ వాక్ప్రచయంబున కద్భుతప్రచుదంబు బుదయింప
వీండు సామాన్యులుగారు. ఈవేషంబు లీవిద్వేయుఁ గ్రొత్తవై
యున్నవి, యాయాటఁ జూతుంగాకయని నిశ్చయించి
యాటప నెలవిచ్చె; అంత నడికట్లు దిట్టఁజిలిచి, తలగుడ్డలు
సవరించి॥

౧౧౪॥

సీ॥ చేగంటవాఁయించుఁజిన్నికృష్ణండుంత
వీరణంబునుగొట్టువేల్పుపెద్దఁ
వరువెత్తుచునుడోలువాఁయించుసురతాణి
నారదుండపుడుసన్నాయిసూఁడుఁ
నందినడుమఁబెట్టివలగొని
పాడెదరాడెవరిడఁగూడఁ
నదివారియింగితంబరనీయెస్సొపాణు
ములగంతులనువై చుముదముతోడఁ
నేనుఁజెప్పెడిదేమిమానీండులారఁ
యాగజాసురుండుసభయునద్భుతపడెఁ
మఱియు నెక్కడ నేర్చిరోమహితవిద్యఁ
యనుచుసభ్యులొడుచునుండిరచేటనపుడు॥

౧౧౫॥

కం॥ హరిహరయయొకఁడెజగముఁ

చెరువుపటువఁగేవల హరిజిష్టజితదూపుఁ

హరవాహనములువరవశః

తరహింజేయుటయరుదఁటె దైత్యులకులమున్॥ ౧౧౬॥

చ॥ అంత గజాగురుండు పరమాశ్చర్యుండై మైముఱపునెండి
తెలిసి॥ ౧౧౭॥

౯. గంగిరెద్దువాండ్రకు గజుఁడు వరమిచ్చుట.

క॥ మెచ్చితి నాటకుఁగోరినః

విచ్చెదఁద్రాణంబునైన నివ్వఁడెయనివాఁ

డెచ్చినమోహమునననఁగఁ

నచ్చపుమా యావియైన హరియిట్లనియె॥ ౧౧౮॥

సీ॥ ఇతఁడుబ్రహ్మయింద్రుండితఁడు నారః

దమునియిదిమహాదేవునితత్తడిగదఁ

రాక్షసేభ్యయే నాదినారాయణుండఁ

ద్రాణమిచ్చెదనన్ననీవలుకుముఱకు॥ ౧౧౯॥

చ॥ వె॥ అడితప్పరాదుచూడంగపాపమఁ

స్యంబుదానికంటెనధికమేది

నందినీయుదరమునందుఁజొచ్చితిని

దెచ్చుఁజోపనిమ్మి దేనువరము॥ ౧౨౦॥

చ॥ అనినవిని యతండు గుండెలుజేల్లుకున బెండువడిమూర్ఖిల్లి కొం
తనేపటికిఁ దెలిసి నిఖిల నిశాచర నిబర్హణ నిపుణుండగు నారా
యణుచే మోసపోయి తనివగచుచు వగచిన నేమని ధైర్యం
బూఁచి హరికిట్లనియె. మహానుభావా శివుమూలంబున నవాజ్ఞా
నన గోచరుండవగు నిన్నును బ్రోక్షేంద్రాదులఁ జూడఁగలిగె.
భన్యుడనైతి, నాగోత్రంబు పవిత్రంబయ్యె, నాపుణ్యంబు ఖలి

యించె, మీకంటే నుత్తములెవ్వరు మీకై ప్రాణంబులవిడుచుట
కంటే నాకువలయునెద్ది, నాదొకవిన్నపముగలదు. నాచర్మంబు
శివుండెప్పుడు ధరించునట్లు, నాశిరంబు సాంబునింబలెం బూజ్యం
లై యుండునట్లు వరంబువేడెద. నాఁజోట్టు వాల్గల జెట్టియట్టె
యనె. అంత గజాసురుండు తన యగ్రపుత్రు భీమాక్షు భీమా
క్షునిఁబిల్చి సూక్ష్మరీతి రాజసీత్యాదు బువదేశించి వట్టంబుగట్టి
రక్తాక్షు ద్వితీయపుత్రు యువరాజుఁగాఁజేసి భిన్నులై యున్న
క్రైగ్గడలఁ బరిజనుల డగ్గఁజేరి యుత్సాహంబు గల్పించి వారి
యనుమతి శ్రీమన్నారాయణాదులకుఁ గేలుమొగిడిచి శ్రీగౌరీ
శుభంప్రసరించి యాభీలంబగు వక్త్రవిలంబు దెఱచె నంత॥

గీ॥ నందివానివక్త్రవిలమునల్లదొరుఁగఁ
జనదుకొమ్ములచేఁదీల్చిదనుజుకడుపుఁ
జొచ్చిశివుఁగాంచితాశూలియొక్కఁ
వచ్చెఁగొలువెల్లనబ్బురపాటుఁజెంద॥ ౧౨౨॥

గీ॥ అగజాసురుతెజంబుహరునియందుఁ
గలసెనంతకుమున్నెయాగరుడిహంసఁ
మఱియునువైచిశ్శ్రీవంబుఁబ్రమదమెసంగఁ
నచటవచ్చిసిద్ధమ్ముగానమరియుండె॥ ౧౨౩॥

కం॥ హరుఁడప్పుడుబసవనిడిగి
హరిహరినారదవిధులకునెహశిన్దీ
కరుణనుసతిఁగూడఁగలిగె
హరిమునుమఱిగూర్చినాఁడవగజకునాకుక॥ ౧౨౪॥

గీ॥ ఇట్లునుచునుండగజునినిర్దేయచర్మ
శిరములనుదెచ్చితద్భటుల్ శివునికీయఁ

వానిఁబూనిరక్కఁగులకు నానతిచ్చి

నారదాయేగినారాక గారవమున॥

౧౨౫॥

కం॥ శివకుంజెప్పుమటంచును

శివుడతనింబంచియంత్రీపతిఁగుత్రా

మవిధులుతానునుదమవా

రువముల నెక్కిచేనుచేండ్రదోవసెకయెడ॥

౧౨౬॥

వ॥ దీనుండైదుఃఖించు సెకమానపునిజోది నీవెవండపు ఇట్లేకతం
జేకతంబునవగచెద విటకేలవచ్చితనియడుగ వాఁడిట్లనియె॥

కం॥ మిథిలాపురనిలయుండనే

బ్రథితయశుండుజనకరాజరత్నముదత్త

ద్విధినాయాకులజులవృ

త్త్యధికారములీగకుండనవనిభరించు॥

౧౨౭॥

కం॥ ఏసెక సంతకకులజుండ

గాసెకవృత్తియునులేదుకాపుననన్ను

బోనడచెరువివలనద

యానిధులీలేనిప్రాపుఁడారనినన్ను॥

౧౨౮॥

వ॥ అనినఁదిమూర్తులు కృపాయత్తచిత్తులయి వానికిఁ దమయం
దుఁగల పూర్వజన్మ భక్తిక్రమంబునకు సాధల్యంబుగ వానికిఁ
దత్పుత్రుల కీగంగిరెద్దువిద్వే నువదేశించి తమసన్నాయి మొదలగు
సామగ్రినిచ్చి యావిద్యచేజీవించునది యనిచెప్పి వీడ్కొలుప
వాఁడత్యంత సంతుష్టాంతరంగుండై వారికివందసంబు లాచరించి
తూర్జంబున సకుటుంబంబుగ మిథిలకేగి జనకునిదర్శించి మహాను
భావా నీచేవివాహితుండనై కొండొకదవ్వేగి మూపురఁబుణ్యత్తు
ల నతిమానుష గుఱమాశోభితులంగఁటి వారొకవిద్వేఁజెప్పి తదు

వకరణంబులూసంగి యాజీవంబుకల్పించిరి. కాననీపురిన వనిం
చెద నానతండుసంతసించి తల్లిలావినూదంబులు సూచివానికి
బహుమాన పూర్వకంబుగ నెలవిచ్చె. వాడవిదేహ పురంబు
నఁగాపురంబుండె. నాటంగోల గంగిరెద్దు విద్వేయధర నెల్లడమొ
ల్లమైయల్లిబిల్లిగ నల్లుకొనియె. అట్లబ్బివచ్చుదులును బోవుచో శివు
నింజూచి॥

౧౩౦౮

౧౦. శివకేశవ పరస్పర సంతాపము.

కం॥ సరసిజాతంబుండిట్లనె

సురరిపులుతవంబు సేనీచోక్తంజేయం

బరవశతసైందివారికి

నురువరములనిచ్చెదొరయుబ్బులలింగా॥

౧౩౦౯

గీ॥ మీఁదుమిక్కిలియగుఁగొన్నిమేటివరము

లవలసవరింపఁబోయిననధికభాధ

గలుగునన్నఁబన్నగతల్పుఁగనిహరుండు

నగుచునిట్లాడెఁజరురత్వమగువదంగ॥

౧౩౧౦

సీ॥ నన్నాడనేటికోనాశీకపత్రాక్ష

శబరియెంగిలిమెక్కిస్వర్గమీమా

వెన్నబెట్టినగొల్లకన్నెలకీయవా

కూర్చితోనిత్యవైమంతపదము

గుబ్బితోరతికేళిగూడిదానికినవ్య

సౌందర్యమీయవాచక్రధారి

యటుమలుసాపడియాకుచేలునకీవా

తలుగనిభాగ్యముల్లప్పకపుడు

లంచేగొండివీనిపునేగొంచెముయిన।

నట్టివారలయువకృతికాసపడక।

మానసపరీక్షజేసియిచ్చానుమాల।

వరములిచ్చెదనాహరివక్తుననగి॥

౧౩౩॥

కం॥ డౌనాభస్తాగురునకు।

నానాఁడవ్వనమునమనమరనీయెవరము॥

మానకయిచ్చితిపాటితి।

ప్రాణభయంబుననెఱుంగుదుబళిరానిన్ను॥

౧౩౪॥

కం॥ వరసంలాపములీగతి।

హరిహరులాడుమేఁజేనిచేనిహరువీదొక్కినిశ్రీ।

హరిహరిహయకమలాసను।

లరిగిరినిజపురములకపుడాసందముతో॥

౧౩౫॥

గీ॥ పురముఁజేరుచో దేవతాగురునిఁజూచి।

శివుఁడుపార్వతి యిపుడేమిచేయుచుండె।

దేవ్వుమననీదు రాకడజెప్పినబహు।

దామెబలకమాదుచునుండెననియెగురుఁడు॥

౧౩౬॥

౧౧. వినాయకవృత్తాంతము.

గీ॥ అటుమున్నె నారదుం డగజాతకడకేగి

తగుపోకమొదలు దంతంబుచెప్పి।

శివురాకఁజెప్పఁగా జిత్రంబుమెత్తగాఁ

దైలాభిషిక్తయై తగనలుంగు।

విడితానునీరాడ నేగుచుఁగాఁతుండు

గ్రక్కునరాకుండఁ గాచియుండ।

నుద్వర్తనంబుతో నొకబొమ్మగావించి

ప్రాణంబుగదియించి పలికెనోరి।

వత్సయెవ్వారి రానీకువర్వతసుత
జేలకమాడుచుండె ననుముజేంకకీపు
నాంగమంచివనె నతండునగతనూజి
యేగెముజ్జనశాలకు నెసకమెసంగ॥

౧౩౭॥

కం॥ అంతటవృషభమ్ముడిగిని
శాంతముఁజొచ్చి శివుఁడుబహుసత్వరుఁడైపో
వంతగఁజోకుము పోకుము
పంతముచేనదనుసల బొడుపలుకులువించుక॥

౧౩౮॥

కం॥ ఏమీయెవ్వఁడవోరీ
నాముద్దుకొమరుఁడ శివకుసమ్ముముచేనకో
కామారియనంగగిరమధి
కామర్నమ్మున నఱికెంగరాసిసుధారక॥

౧౩౯॥

ప॥ అంతఁదచ్చికుపుగ్రాతంబున రక్తంబుదారుగనేలంబడె॥ ౧౪౦॥

గీ॥ జలజదశనేత్రపార్వతి జలకమాడి
వచ్చిపడినసుతునిఁ జొంచినగచిశికుపు
నకటచేంపితేలని విభునడుగనిపపు
దార్యసీల్లాడుచుండు నంచనియెగురుండు॥

౧౪౧॥

కం॥ నిక్కమొగాదోయనికన
నక్కడకేరాఁదలంప ననెచోకనినే
గ్రక్కుననఱికితిమిగిలిన
యొక్కార్యమునకువగవకు మింతియన్నక॥

౧౪౨॥

సీ॥ గురుండేడవచ్చెనొ కోరినప్రశ్నంబుఁ
జెప్పఁగాఁజెప్పిన గొప్పయనుచు
దృష్టాంతమునుజూడఁ దివిరివచ్చుచునీపు
చెండితికోపివై నీగుపునీరము॥

జ్యోతిషునిదిమొదలృత్యంబుగాదని
 క్రోధంబుతోజండి కొంకకనియెడి
 గామినులికముందు కర్ణము నెంచురేయని
 లోనననుకొని యంగజారి
 శాపమీరితిని కనసత్యమనృత
 మాననెనుమయంతట మారుండగువులాసరి
 తెలితనికినేనుగొట్టితిం దిరుగగజుని
 శిరమునిడిప్రాణముల నిచ్చిచెలియవీని॥

౧౪౩॥

ప॥ కక్షించి యభివృద్ధికిం దెచ్చెదనన్న హైమవతికాంత చిత్తయై
 యొప్పె శివుండు నలుంగుచిండిజొమ్మ కతలువిని గజాసురుశిరం
 బునావ్రతిమా కబంధంబునకుంబెట్టి ప్రాణవ్రతిష్ఠుండేసి గజాసు
 రవృత్తాంతంబంతయు నెలంతకువ్రాకుచ్చి యిట్లునియె. గట్టుపట్టి
 మొట్టమొదట నీవోర్తవెయ్యా మూర్తిండేసితివిగానఁ బూర్తిలే
 దివ్వడు నాచేఁ బునర్జీవితుండయ్యె, నింకొకవిశేషంబు గలదు
 వినుము. వీని యుత్తమాంగంబు పూజార్చించి కుమారునికినేదేని
 శుభోదయంబువై శంబకాగలదు. నీవలంకృతవై రమ్మననమ్మద
 మ్మన నమ్మద్దుగుమ్మ నెరులుదువ్వి దువ్వలువలుగట్టి యలరులఁ
 బెట్టి కలవమలఁచి కస్తూరి తిలకంబువెట్టి రత్నఖచిత తప్తతప
 నీయాభరణంబులు ధరించి శుతునిసింగారించి మూషకంబువా
 మానంబుగానిచ్చి తోకొని యొయ్యారమున రాజాజశేఖరుండు
 గారాబుఁజోనను గొమరునిఁజూచి ప్రమాదించి యయ్యించుఁ
 బోడి హాసినాలింగనంబుచేసి సరసోక్తులాడుచుండె. అట్లుదిది
 వంబున నింద్రాదిదేవతలు రాక్షసులతో యుద్ధములాసర్చి
 నేనలనడిపింప మనము చోలకున్నారము ముక్కుంటి వేడికొని
 యొక్కదశవాయిం బడయవలయునని యేకవాక్యంబుగాఁ బలి
 కికొని బయలువెడలి కైలాసాధిముఖులై బహుదూరంబునడిచి॥

కం॥ భాసురరుచిజితరవిశేషి

భాసముదటవిహరమాణ వరసురవనితో

ల్లాసముగూగంధపుష్పవి

కాసముముదమునను గనిరినై లాసమ్ము॥

౧౪౫॥

గురుడుతడియభూషణ చయంచగుగంగవిధుండునష్టులు॥

వరప్రపథంబువాసుకియుఁ బావనమైనమహావిభూతియు

న్నిరతముపాండుతాస్ఫురణ నెక్కినగన్దెనితానునీమహి

ధరుడుఁడదేకవర్ణమునెతాలిచె ధన్యులుస్వామితత్పరుల్॥

౧౨. కైలాసవర్ణనము.

ప॥ అందుజేని మాణిక్యవశోభిత ప్రాకారపరిభాదులతోడఁ బుష్పి
ర ప్రమదవనసారసారసపూరిత కాసారంబులతోడఁ బలుతె
ఱంగులగు సింగారంబులంగలిసి చెలంగుచునున్నదాని కానందిం
చుచు ననేకమృదువిహంగమ రుతంబులకలరుచు ద్వారపాలకు
లే రుద్రనకువార్తఁబుచ్చి తదనుజ్ఞననేక కఙ్కెంతరంబులుగడ
చిజేని త్రిశూలధారులును భసితాంగరాగులును రుద్రదాక్షమాలా
లంకృతులునునై శివుంబోలియున్న మహాభైరవసందికేశ్వర వీర
భద్ర వీరప్రతాపప్రముఖ ప్రమథగణకైవకింకర సంకులంబైయుం
డఁజేనుచు శివాత్పరతరంగాస్త్రీయను నేకాంతుల శివోహమను
యతులఁగనుచుఁ జంద్రమాళియు జటాజూట గంగాలంకృత శి
రుండును నీలకంఠుండును, భూతిలిప్తశరీరుండును నాగాభర
ణుండును, సూర్యేందు లోచనుండును, జగద్విలయకాలోన్మీ
లన యోగ్యఫాలస్థ నిమిలిత తృతీయాన్ని నేత్రుండును గృపా
సింధువును, సగుణుండును యోగీశ్వరుండును భక్తపరతంత్రుం
డును నిర్మలస్ఫటిక మణిప్రభాపటల భాసమాన దివ్యశరీరుండై

వ్యాఘ్రాసనంబున నున్న పరమశివును మాసహాయుంజ్ఞులనిట
లతట ఘటితాంజలి పుటులై మ్రొక్కి లేచి యిట్లునిస్తుతియించిరి॥

చ॥ జయశశిశేఖరాయముని సన్నతపాదసరోరుహాయశే।
భయకృదరాతిపాటనవిభానీబలాయశివేశ్వరాయభూ।
తియుతశరీరభక్తజనదేవమహీరుహానీన్నమస్మివా।
యయనినుతించిరంచిత దిగంబరమూర్తినిఁజ్ఞులీరితలై॥

సీ॥ పులితోలునెమ్ములుఁ బుటియలపేరులుఁ
జీబవలుబూది పూతలుజెడలును।
భూరిరుద్రాక్షులు భూషణుగాఁదాల్చి
యాదిభిక్షుం డయ్యెనకటయితఁడు।
భనదుండునెచ్చెలి తనమామ
రత్నాకరుండఁటయిల్లఁటవెండికి ఁడ।
యైనఁబురాకృత మనుభవింపకతీలు
నెట్లుగొండనుగొట్టియేనికొన్ని।
నాన్లుభోగింపఁగారాదె నాతియైన।
నుడువ వెఱపొందుఁ దామసుండునువిశాచ।
యుతుండుకుత్తుక విషమూనియుగ్రుండఁడునయి।
యుంటననియునుబొగడి రయ్యుజ్జ్వలాంగు॥ ౧౪౯॥

ప॥ అంత సర్వేశ్వరుండు సర్వమంగళావల్లభుండు వారల సకరు
ణంబుగఁజ్ఞుల యర్హాసనంబుల నుండనేమించి వచ్చినకర్తవ్యు
నడుగ జేజెలిట్లనిరి. దేవా యాభీలరక్ష జాలంబుతో నాలమ్ముఁ
జేసి చేరువలనడిపింపం జోలకున్నారము. కాపునమాత్ర శార్య
తైర్య వీర్యబాహుబల సంపన్ను సుక్కు నేనానిందయ నేయు
మనుడు శంకరుండునగి మంచిదని నెలకొనం వారునిజావా
సంబుల కరిగిరంత॥ ౧౫౦॥

కం॥ గిరికుండుగౌరీసతితోఁ

జీరకాలముక్తీడసల్పజిష్టాదికని।

ర్జరమోదవిధాయగలిగెఁ

బరుండుకుమారుండుమారుప్రతియోనాఁగె॥

౧౧౧॥

వ॥ ఇట్లు కొంతకాలంబుగడచిన గీర్వాణులుమరలవచ్చిరి. అప్పుడు
మామహేశ్వరులుకుమారుఁ గుమారు దేవనేనానాయకుఁగా నభి
షిక్తుఁజేసి దేవనేనయనుకన్యం తెండ్లి నేనిరి. విశాఖుం దప్రతి
హతబలుండై యగురులతోఁగదనంబులుచేసి యోర్పుచుండె.
మఱియునిట్లు కొంతకాలంబుచేనిన దేవతలరుడెంచి॥ ౧౧౨॥

కం॥ పన్నగభూషణవేల్పుల।

కెన్నెడు నేనానిసెసఁగియేలినకరణిం।

జేన్నముప్రతములువిఘ్నము।

లెన్నుండుబడకుండజరుప నేలికనుకనికా॥

కం॥ దయచేసినదితిజులచే।

భయములుగలుగపుజగములభవ్యచరిత్రా।

నియమింపువేగననహరి।

హయాదులకున నెహరుండహర్షముతోడన్॥

కం॥ ఠేపీరలజునినగరికి।

మిహరివారములఁగూడిమిగిలిన సురలుం।

జోపఱుకొగడఁగవచ్చిన।

నీపనియజుండచటజేయు నేగుండిరల్॥

గీ॥ అనినవారేగిరిపనియార్చొగముల।

వానికనగౌరిగోపించు నేనుఁగుమొగ।

ముగలవానికన్న గుహుండలుగునటించు।

బంపెఱుఁత్రులనీకుండుబ్రహ్మనభకు॥

కం॥ వారేగిబ్రహ్మఁగనిజో॥
 హారోనరిచినబువయాజ్ఞ నానములపై॥
 నారూఢులై పనిఁదెలుపం॥
 గారాయంచరపుతనియెగాంభీర్యమునన్॥ ౧౫౭॥

కం॥ ఇలముక్కొటేబదిల॥
 క్షులునదులునుబుణ్ణతీర్థసమితయుఁగలదం॥
 దెలమిమునిఁగి రెండేగడి॥
 యలుభరనగునంతకిచేటకరుదెండిరల్॥ ౧౫౮॥

కం॥ మీలోమున్నుగఁపచ్చిన॥
 బాలునకిచ్చెదఁజేటుపులపనిదొరతనమి॥
 నేళఁజేసుఁడుపురమునకుం॥
 జోలఁగఁదఁగుఁడెల్లిమీరుస్నానంబాడన్॥ ౧౫౯॥

కం॥ అనవారలజునివీడ్కొని॥
 చేనుచోభిన్నునిగజముఖుఁజరురత్వముతో॥
 ననైషణ్ముఖుఁడోవెట్టి॥
 ఘనమగునుదరంబుతోడఁగదలంగలవా॥ ౧౬౦॥

కం॥ నీవేడస్నానమేడ॥
 స్నీవిఁఘ్నశత్రవమేడనెరయదుమాకే॥
 చేవగలారికిఁగడుశ్రమ॥
 యోవిడుమందనిభలములకానబుదగునే॥ ౧౬౧॥

కం॥ తనకడ్పువిధిపలుకుగుముఁ॥
 డనుమాటలువినిగజొన్నుఁడడలెడుమదితో॥
 జేనిజననికిఁమొక్కియనియె॥
 గనుఁగవఁబాష్పంబులూలుకగడ్గదికమునన్॥ ౧౬౨॥

కం॥ అమ్మయిక్కడనుంచినా

నెమ్మదినుందునుగదమ్మనిందలబడితిం

బమ్మయుగుహుండునునాదినా

యమ్మటలుముల్గులయ్యెనకటానాకున్॥

౧౬౩

కం॥ నీనేర్పునీయుపాయము

నూనియెనాయాసదీర్పనూహించితోకో

నేనేడనెల్లనదులను

స్నానమ్మేడబ్రభుత్వసంపదలేడన్॥

౧౬౪॥

ప॥ ఈవనిచెఱువుల దొరతనంబుజేతనంబు చోలుంజోలునని వెక్కి

వెక్కియేడ్చుచున్న సుతునిజూచి యార్యయూరార్చి ముద్దా

డియ్యావనినీకిప్పించెద నూరకుండుమని॥

౧౬౫॥

మ॥ ప్రసభారంబునదన్నికొనువడకందారుణ్యలావణ్యయై [నూ

నునుగెందమ్ములంబోలునంఘ్రిలిల పై నూల్కల్పితోట్రంద

తనశృంగారముమీఱనాత్మజునితోదానేగునెయ్యారముం

గనినాథుండతిపారవశ్యముగనంగారజేరితనిట్లనున్॥ ౧౬౬॥

గీ॥ ఓయికరుణాభిగుహునకుమెసఁగితమర

నై న్యనాధత్వమితనికిసమ్మతిల్ల

విఘ్నరాజిత్యమిమ్ము నావినిశివుండు

వల్లెయనెఱుఱి శృంగారవతికవకుండె॥

౧౬౭॥

ప॥ అంతకుమున్నే కుమారుండు సత్యలోకంబునుండివచ్చుచుండమ

కేమనిగర్వించియుండె. అతనికియధికారంబు గలుగదని శర్వుం

డునిశ్చయించి విన్ననైయున్న చిన్నారిగున్న చిన్ని మొగంబు

గని గజాసురున కిచ్చిన వరంబును వానిశిరంబునుదలంచి యిది

పూజనీయమగు ధ్రువమనియెంచి గౌరివలుకు లాదరించి విఘ్న

శ్వరాయని యాడుంఁట్రించి॥

౧౬౮॥

౧౩. శివుఁడు వినాయకునికి మంత్రోపదేశంబు చేయుట.

నీ॥ ఎద్దానిఁగఁకులజుం డేకాంతచిత్తుఁడై
 జపియించిసృజియించె జగమునెల్ల।
 నెద్దానినారదుం డెదలోనఁదలపోసి
 విసులబ్రహ్మజ్ఞాన విధముడెలిసె।
 నెయ్యదను త్తకుం జెయ్యదివేదవే
 ద్యంబట్టి నారాయణాష్టవర్ణ।
 మంత్రరాజముశక్తి మాన్యాదిసకలాంఁగ
 యుతముగానుపదేశ మొసరఁజేసి।
 పుత్రదీనినిశ్చల చిత్తమునజపించు
 నీయభీష్టంబు నేకురు నిక్కముగను।
 నమ్ముచునినముదంబొంది నతులు నేసి।
 జేనియొగజముఖుండాత్మీయ సదనమునకు॥

౧౬౯॥

౧౪. కుమారస్వామి నదులలో స్నానము చేయుట కేగుట.

ప॥ అటు సాయంత్రసంబగుడు నేనానికృత్యంబు నిర్వర్తించి భుజించి
 శయ్యాగారంబుఁజేరి మృదుశయ్యంబరుండి కనుమూయులేచు
 మరలఁ గనువిచ్చియెవన్నుండు॥

౧౭౦॥

నీ॥ లేచితారలఁజూచుఁ జూచిఁజేయింకను
 జోలనుండెనటుంచు శయ్యఁజేరుఁ
 జేరిగ్రక్కునలేచి తారెనూకాలంబు
 అక్కఁజూచెదనంచుఁబక్కదిగును।
 నరయచోమేఘంబు లడైనవాయవ్య
 బాణమేనెదనని పరువులిడును।

గోపించిననుగూడ దోపినవ్రతముల

ఫలములసంసిద్ధి బడయుఁబురుషుఁ

డంచుమదినెంచుమఱియున త్యంతమందఁ

గమనుఁడయ్యెనాభానుండు గదలలేఁడు

బలిగృహమునఁబద్మిన్యా సప్రపాన

మదసమాగమముకతన మఱిచెఘామి॥

౧౭౧॥

ప॥ అని మఱియు॥

క॥ ఊరువులులేనిసారథి

తేరికిఁజక్రంబాకండె ద్విరసనులఁట్రా

ర్జురముభారంబెక్కుడు

వారువఘుకండెట్లు వడిగాఁదిరుగు॥

౧౭౨॥

గీ॥ అనుచువేళగాకున్న నేనటకుఁబోవు

నంతకొననినెమ్మిని నవుడయెక్కి

పోవుచోగూబయొకండెవా పోయెవీచె

గాలిప్రతికూలమైయైన గడకజేనుచు॥

౧౭౩॥

పా॥ క్రొంచాద్రింబగులించితారకునినే ఖండించితిన్నించితం । క్రాంచ

తైన్యపతిత్వమున్ శకునము ల్భావింపఁగా నేలయీ । కొంచెం

పుంబని కంచచంచలతతోఁ గూలంక మన్గంధో । మాంచంబుంజె

లఁ గంగఁగాంచిడిగుచో మాయారమా యానమున్ ॥ ౧౭౪॥

గీ॥ జూహ్ను వినిడిగనిప్పడు జోముకంటె

రాత్రియున్నదాయంచున్న గ్రమతజలక

మాడివార్చవలయున నిప్రహేదినులన

టంచుడిగ్గెనుగంగలో హరనుతుండు॥

౧౭౫॥

కం॥ సంహేయించునకాలం

బందుమునింగినవిభలము లభిలార్థములం

చుండలంచునిట్టులెంచియు

నందుమునింగెనుబ్రభుతకు నాసపెసంగన్ ॥

౧౭౩

వ॥ ఇట్లతండు గంగలోబ్రుంగి కుఱంగట నెవ్వరింగానక తల్లి యి
క్కడి కెవ్వరేని నీరాడవచ్చిరాయని భాగీరథినడుగ నొకపొట్టి
వాఁ డెలుకనెక్కి స్నాతుండైయడె పోవుచున్నాడని చెప్ప ని
వ్వెఱవడి నేనిక్కడనుండ నెవ్వరురారైరి జాహ్నువి కల్లలాడెనె
నాతల్లి యట్లేలచెప్పఁ జూడలేదేమొయనుచుఁ జింతించుచు
నచ్చోటువాని యముసందేరి స్నానంబాడి వచ్చుచు యమున
నడిగిన గంగ యట్లొక్కచల యూచి యాతాతాత బ్రాహ్మణ
జనంబులనడుగ వారు నట్లన సరస్వతికింజేని ప్రంకి యక్కడ
నట్లకానొక యోగింగని యతండట్లచెప్పఁ దెలివితప్పి చేప్పనఁ
దెప్పితి యేమి దైవమాయ నాకేల యీయాధిపత్యంబు రాదు
కాకున్న లోకంబు చీకాకుపఱతు వేధంబట్టి బాధింతు బల్కి నే
కామించు కొనెదనంచు నతిప్రీతిఁ బ్రతితరంగిణికిం జని వలయు
మంత్రంబులు చెప్పకయె మునుంగుఁ గొన్నిటం గేకితోఁ గూడ
బ్రుంగు చేలియెచ్చిన వహ్నిఁజేరఁబోవుఁ దామసించినవేగునను.
ఇట్టికష్టప్రతంబూని యీశంబుగోరఁదగదను చేసినయత్నంబు
చెడునను వినివినఁ జెడునను పోవుచో నెవ్వరోవచ్చి స్నానం
బాడి నీళ్లు బాలుగా జోఱఁగా నేగిరను దూరమేసిన స్పష్టంబుగ
క్షణక్షణ ప్రవర్థమానా ప్రతిపాత వైష్ణవ తేజోవిభాసిత శరీరుండై
మూషకంబెక్కిన గజముఖుఁగాఁదలంచు దిశలాలోకించు. ఇట్లు
లలిసిసాలనియు మానక మహింగల యెల్ల పుణ్యతీర్థంబులం గ్రుంకు
లిడుచుండె నక్కడ గజాననుండు॥

౧౭౪

కం॥ సారపుమంత్రముగైకొని।

నీరాడుటమానియధిక నిశ్చలభక్తి।

న్నారాయణనారాయణ।

నారాయణయనుచునుండె న్యస్తభరుండై॥

౧౭౮॥

కం॥ *ఒకమాటుపక్కినంతన।

సకలసదీస్నానసుకృత సఫలతగామా।

సకనిరతముజిపియించిన।

సకలుషమతికింగలుగనె యభిలార్థంబుల్

౧౭౯॥

వ॥ అనినమునులు సూతుంబ్రశంసించి గ్రీమన్నారాయణునకు నమ

స్కరించి యవలికథ నడుగ నతండిట్లనియె॥

౧౮౦॥

ఉ॥ అంతగజాననుండు హృదయంబునఁబొంగి ప్రభాతమైనన। త్యంత

విభానీతాంగముల నదృఢవైష్ణవ తేజమొప్పఁగా। నెంతయుభక్తి

తోజనని కీశునకున్నతిఁ జేసేవత్సనీ। వింతట నుండి విఘ్నముల

కీశుఁడవై తని వారుపంపఁగన్॥

౧౮౧॥

కం॥ శుభమగుననిపొంగుచుఁజేనె।

శుభశకునములెదనెడఁగని సొంపొందుచున।

బ్రభువునిసభకున్విఘ్న।

ప్రభుత్వవిభవాభిలాష ప్రబ్ధికొనంగన్॥

౧౮౨॥

గీ॥ ఏగియజ్ఞాఁగాంచినతిఁజేసి యెల్లనదుల।

మునిఁగివచ్చితినిప్పింపు ఘనవినాయ।

కత్వమనవినియద్దివ్య కాంతిఁజూచి।

విస్తయపడిదివ్య జ్ఞానవేదివేధ॥

౧౮౩॥

* “సకృన్నారాయణేత్యుక్తై” అను శ్లోకార్థ మిచటస్మరింపనగు.

కం॥ అనెనారాయిచ్చితిని॥

కనఘంబగునాపనియన నానందముతోఁ

దనజపముచేయుచుండెను॥

మునుపేగినతారకారి మురిపముతోడన్॥

౧౮౪॥

గీ॥ నదులనన్నింటఁగ్రుంకి వినాయకత్వ॥

మొందవిధిఁజూడఁజేనుతటి నుల్లమెల్లఁ

గలఁగెవామపార్వాంగము ల్కొంపమొందె॥

నైనమానకతత్ప్రభు త్వాశఁజేసి॥

౧౮౫॥

గీ॥ నెమ్మిదొందఱవెట్టుచుఁదమ్మిదొరను॥

దిట్టుచిప్పుడేయుదయించియట్టెయెంత॥

వేళయామెనఁటంచునువిడకదుష్ట॥

శకునములఁజూచుచేగెనుప్రప్తసభకు॥

౧౮౬॥

కం॥ చేనివిధికిఁమొక్కిచెంగటఁ

దనరుననలసముగజములుదై ర్వాచలుని॥

గనియనుకొనెనారయితఁడు॥

ననుమొఱఁగిగయికొనునెకొవినాయకపదమున్॥

౧౮౭॥

ప॥ అంతవిధికుమారుని నుచితాననంబునఁగూర్చుండుమని॥ ౧౮౮॥

గీ॥ దీవనల్చేసిషణ్ముఖనీపుతామ॥

నీంచితివిరాకనీకంపెశీఘ్రుమరుగు॥

దెంచెనితఁడుగావుననిచ్చితింజెఱుపుల॥

రాచఱికమిందునకునాత్మఁగఁగఁకయ్య॥

౧౮౯॥

కం॥ ఆనినంజేడ్పడితెప్పిటి॥

జనకుఁడుగూర్చెడునతఁడనిజననియఁగూయం॥

గనుననినమ్మిననాకీ!

జననియుఁడంద్రెడియొకఁడైరిచోటుంజోటున్॥

౧౯౦॥

గర్భంబులోనున్నగంగలోఁబడఁద్రోసెఁ

నైఁచేకయాయఁజ్ఞుసరగనన్ను!

శరములోదిగఁద్రోచెఁగరుణస్వాహాదేవి

పెంచేదేపాలిచ్చిపెక్కుగతుల!

తాతిపుట్టినతల్లులాతల్లులకునేల

నాయందుజనియించునాదరంబు!

నాతల్లులకుఁగామియైసగంబయ్యెను

నాదలనెక్కించెసబ్బయకట!

యట్టివాఁడయ్యెబ్రహ్మనేనాశ్రయింతు!

నన్నఁజెలికిదేహమెయిచ్చెనంబుజాహుఁ

డక్కునిచ్చెనై ననుజోదుననినఁదుదకు!

వారుమూర్కొకటెదురుపలుకులేల॥

౧౯౧॥

చ॥ మఱియు వినాయకుం గూర్చి॥

౧౯౨॥

కం॥ ఏదేమంత్రమునేర్చెనె!

లేదేవహూయయొక్కొలీలఁగనీలం!

జోదరుఁడానీరాడెనె!

మేదినిఁగలయన్నినదుల మెలపునవేగె॥

౧౯౩॥

కం॥ అనియిట్లుకుమారుఁడుతన!

మనమునఁజింతిలుచునుండె మహితవృషారో!

హానులయిసతిహరులరిగిరి!

వినాయకోత్సవముఁజూడ విధిపురమునకు॥

౧౯౪॥

కం॥ హర్షదంకుహర్షంగనియల॥

సురలచమూనాయకత్వ శుభముంగనవే!

సరగన్ విడుతాపప్పున।

విరక్తుడై సంతసించె విరసములేక॥

OFXII

గీ॥ సూర్యనియాజ్ఞ ప్రియ జేటువులదొరనుఁజూడ!

నఖిలదేవతలేతేంచి యజ్ఞస్థి పోల।

సంకులంబుగ నిల్చిరి సప్తవారి

నందజనుగౌరవించెదా సర్వభంగి॥

OFFER

పా॥ ఇట్లు సత్సలహాకంబున గజముఖ విఘ్నేశ్వరత్వ మహూత్సవ

కోలాహలంబు చెరింగుచుండఁ బశుపతి భాషాపతియను ముత్తివై

కుంతుం బిల్వృతు కు శృంగినంపిన వాడేగి విన్న వించుటయు॥

కం॥ లోకములన్ని బోచుచుండెడు॥

శ్రీకాంతుఁడనునీరినిఁగూడి చిలువలదినునా।

జోకగుగరుడిని నెక్కి-వి!

లోకనమలకరుదు గర్మదుటిలోనటవచ్చెన్॥

OF 511

౧౫. విఘ్నేశ్వరపట్టాభిషేకము.

ప॥ అంత నమ్మహావిష్ణుని బ్రహ్మదులెల్ల నెదుర్కొని వినయంబున

మొక్కర త్వచయోగ్నతా నీనుంగావించి యర్ఘ్యపాద్యా

దివిధులంబూజించి విస్తరించిరంత శివుండు నా పుణ్యవిశేషంబు

వలన మీరాకకలిగిననై. హరియును వారినందఱ యథోచిత

సత్కారముల నాదరించి యుచితాశనముల మీద నుండుని

యమించి కొంతవడికి సుముఖముగా రం. బాసన్నంబయ్యె జోగు

సేయవలదనియె. అప్పు డైరావతానీత శాత కుంభ కుంభ గత

మందాకిని చతుస్సముద్ర సర్వపుణ్యతిథ్త తిథ్తంబుల దేవదుం
దుభులు మ్రోయనచ్చేరలాడఁ దుంబురు నారద గంధర్వులుపాడఁ
జొరణ గణంబులుస్తుతింప వాంఛికవైచిక మంజులని నదంబు
లును, బ్రహ్మర్షి దేవర్షి రాజర్షి సప్తర్షి దేవతాగురు దేవతాగు
రువేదోక్తా శీరపంబులును రోదనీనిండ, నింపుగ నిలింపులగుం
పులు పూలవాస గురియింప స్థిరలగ్నంబున గ్రహంబులు బలో
పేతంబులైయుండ, శ్రీనారాయణ పార్వతి పరమేశ్వర శచీం
ద్రానలయ మనైయుత వరుణ వాయు కుశేరేశాన వాసురుద్రా
దిత్య సాధ్యసీధ్ధ యక్షరాక్షస విద్యాధర గరుడ గంధర్వకిన్న
రకింపురుష చారణోరగ పితృదేవాది సమస్త దేవతా పరిషత్స
ముఖంబున సత్యలోకంబున సరస్వతి యుత్తుండై బ్రహ్మ
గజాననుని సర్వవిఘ్న నాయకత్వంబున కథిషిత్తుండేసె. శునా
నీరుండు కల్పకతరు దత్తామూల్య ఘోషణ దుకూలాదులనుజొ
రణాఘోరో గణంబులను, పార్వతి నవరత్నస్థాపిత సువర్ణమా
లికను దేవతా విశ్వకర్మ ఛత్ర చామరంబులను శేషుండు చూ
చామణిని రమాదేవి యంగుళీయకంబును, సరస్వతి సర్వవిద్యా
నిలయంబును దండంబును, మణియుఁ దక్కుంగలవారు కొన్ని
వస్తువులఁ బిల్లారికిచ్చిరి. ముత్యాల తలఁద్రాలుచేల్లిరి దేవతా
పురంధ్రులు మంగళాశాస్త్రికలిడిరి. అంతవిష్ణుండు మహాదేవాదు
లంజూచి సకలదేవతలితనికిఁ దమతమ యంత్రంబొక్కొక్కటి
యీయవలయునన వారట్లుచేసిరి. వాసుదేవుండుఁ దనకల
యొకఁడిచ్చి యితండు సర్వదేవతా మయమూర్తిగావున నమ
ర్త్యుండై పరదేవతయగు, నన వారెల్ల హరికృపకు సంతసించిరి.
అంత విఘ్నేశ్వరుండు పట్టభద్రుండై జినీజినక శ్రీనారాయణ
వాణీహరణ్యగర్భ దేవేంద్రసప్తర్షి ముఖ్యులకు భక్తితోనమస్క-

రించి యాశీర్వాదంబులంది ముదంబుననుండె. శివుండంచట
మందార కల్పితాహారంబులం దనివొందజేసి బహుకరించె.
విష్ణుండు శూలిమొదలగువారి వీడ్కొని వీటికేగి. ఇంద్రాదిదే
వత లాత్మావాసంబులకేగిరి. సర్వజగంబుల విఘ్నేశ్వరము
హేమాత్మవంబుఁ జోటుచుభూలోకంబున నివ్వడు భాద్రపదశుద్ధ
చతుర్థి గాపునఁ బ్రతిపత్నరంబు నీదినంబునఁ బూజించునదిగాఁ
జోటించుమని శివానుమతిభృంగితో బ్రహ్మవల్గ నతండట్లుచేసె.
శివుండు సవరివారంబుగ బ్రహ్మనువీడ్కొని కైలాసంబునకేగె.
వినాయకుం దతి కుతుకంబునఁ బూజేటవొంద ధరణీతలంబున
కేగె॥

౧౯౯॥

సీ॥ తృణములుహ న్నిబంధనమైనవదువున

నలుపులుభూధరమైనయట్లు॥

త్రుటులుగూడినవిబుధులయుగంజై నట్లు

బిందువుల్పింధువై వెలసినట్లు॥

గిరిసుతోద్వర్తనకృతవిగ్రహముబ్రహ్మ

మైయొప్పెనభిలాషురాంశములను॥

సెక్కికయంశమేయొగిజగత్సగ్గాదు

లనుజేయనభిలకశలనుజొంది॥

దేవుఁడాటరుదేయంచుదివ్యసూక్తి॥

మునులతోఁగూతుఁడిట్లనెననఘండాగ॥

జొన్ముఁడుతొహమునఁబోయియవనియందు॥

మిగులమనుజులపూజలమెలగుచుండె॥

౨౦౦॥

వ॥ అనిన నవ్వలికథ జేప్పమనుటయు॥

౨౦౧॥

చ॥ ఉదితసహస్రకోటితపసోజ్జ్వల సూర్యధిపాపరాంబరా
 స్వదధృతపద్మపద్మణ విశాలప్రసన్న సురూపభూరమా
 దిదయిత నేవితాసతత దివ్యపరంపదవాసవాసవా
 దిదివిషదాశ్యగోచర సుదీధితీశేషశయానశేషవా॥ ౨౦౨॥

మాలిని॥ సురుచిరగుణజాలా సుందరీబృందలోలా
 సరసిజదళనేత్రా చారుసత్యాకళత్రా
 సురవరగణవంద్యా సూర్యపుత్రాభినంద్యా
 కరధృతఘనచక్రా ఖండితారాతిచక్రా॥ ౨౦౩॥

శ్రీ శ్రీమంతకోపాఖ్యానము

పూర్వభాగము

సంపూర్ణము.

శ్రీరాస్తు.

శ్రీ శ్యామంతకోపాఖ్యానము.

ఉత్తరభాగము.

కం॥ శ్రీవాసుదేవకేశవ!
శ్రీవత్సాంతశ్రీతజనచింతామణిరా!
జీవదళాక్షరమాధవ!
దేవాధిపవందితాంఘ్రితేజోమూర్తి॥ ౧॥

గీ॥ నైమిశారణ్యకుందుననఘలుశౌన!
కాదిమునులుసూతునిజూచియాగజౌగ్మ్యుఁ
డట్లుభూమిఁబూజిలనెందియంతయేమి!
చేసెఁచౌరాణికోత్తమచెప్పఁగదవె॥ ౨॥

వ॥ అనిన మునులంజౌచి సూతుండిట్లనియె. ఇట్లుగజముఖుండు
శ్రుడమిజనులు చేయు సర్వోపచారంబులం బరితృప్తుండై॥ ౩॥

కం॥ తాచిండిబొమ్మయగుటం!
గాఁజోలునుమోదుకములుకడుఁబ్రియములునా!
గాబొజ్జేనిండమెక్కిబ!
శీవాగనిపజహగడఁగలిలంబురికిన్॥ ౪॥

౧. విఘ్నేశ్వరుఁడుకైలాసమునకేగుట.

వ॥ పోవసమకట్టి కొన్ని మోదుకంబులు వస్త్రంబులఁ గట్టిమూశ్రున
వైచికొని కొన్ని మూటగట్టి మూషకంబుపైనిడి కొన్ని చేతఁబట్టు
కొనిమిగిలినవివిడువఁ జోలకజనులిచ్చిన వలువలు సొమ్ములుపా
ఱవై చిత్రిశూలాద్యా యుధములు వీడిమోచికొని పోయెదనను.

అట్లయిన నాయుధములకుఁ దండ్రయువస్త్రాఁ బరాదులకుఁ దల్లియునల్లుదురు. అనియెంచివీర క్షుండయ్యు మరలగొన్ని కుడుములంది కొనికొన్ని యుండ్రులు భక్షింపుచుండే జీకిఁజెట్టుచుఁ బొట్టవిచ్చునట్లు తినునెడనెడ విశ్రమింపుచు వెక్కఁసంబుగ మెక్కినత త్తడి నడువలేకున్న గొట్టుచు నదియఱచిన నపుడు నెట్టకేలకుఁ గడుపీడ్చికొంచుఁ నైలాసంబుఁజేరి వాహనంబుడిగ్గి తనరాకకెదురు సూచుచున్న తలిదండ్రులకు నమస్కరించుచోనాపిల్లారిలం బోదరంబు భూమిపై మోసీ పాదంబులు శిరంబుఁ దేలిపోయె, నిట్లుతలిదండ్రులకు సాష్టాంగప్రణామంబుఁ జేయుటకుఁ గృతశ్రముఁడగుచున్న నాగుజ్జునుగ్ర శిరోమణియగు రాఘోచూచిపక్కున నగియె, గ్రక్కునవి నాయకుని పొట్టపగిలి యుండ్రులు వెలుపలంబడి కొన్నిప్రమథగణ పరివేష్టితుండైన ఖండవరకువుంగప్ప. కొన్నిప్రోవులై పడి రెండవవెండికొండ వడుపుననుండె. కొన్నికైలాస నగరపరిఖంబడి పాతాళవాసులకుఁ గొన్ని యూర్ధ్వంబున కెగసిదివిజులకుఁ గొన్ని పార్శ్వంబులం బడిమనుజులకు నీగుద్దిచెప్పె కొన్నికైలాస పత్తననికేతనంబుల పయింబడె. ఇదికారణంబుగ నాటంగోలఁ బ్రతివర్షంబుంబట్టణంబులం బల్లెలనూశులజనంబులుం ద్రుంబులిండ్ల పై వేసీకొండ్రు. అవిలేనివాండ్రురాలు వైచికొండ్రు. అనిసూతుం డిట్లనియె. తనపైబడ్డ మోదుకంబులు చండికద్రోచికొని చేష్టలుదక్కిపడి యున్న కొడుకుంజోచి యిట్లని విలపించె॥ ౫॥

ఉ॥ చిన్ని కుమారచూడరవచింపర యింపగుపల్కునీముఖం |
 బన్న కసంగఁగోరెదనుదా రగణాధిపతిత్వసంపదల్ |
 గ్రన్ననఁదెల్పుముండ్రములు గ్రక్కునఁదేజీకిఁజెట్టురమ్ము నా |
 యన్నయిదేలవంతమొకొయాలమొ రజ్జులానీకుఁదల్లెనై ॥ ౬॥

చి॥ దినదినగండమయ్యెనతిదీనుని మాడ్కిధరాపరాగము।
 ల్కునుముసంగవృగారబడితి ముద్దులవిడ్డడతంద్రిచేంపెని।
 స్సనివెసరాక్షసోత్తమునిఖండ శిరంబునెసంగనిప్పుడీ।
 ఘనతరరాజదృష్టిబడికాఁ గితివక్కుటయేదిదిక్కురా॥ 2॥

గీ॥ అనుచుడగ్గ అగాఁజేరియంగమంటి।
 కటకటాయెట్టి పాపంబుగడఁగిచేసి।
 యుంటిసానన్నుఁగనవుముక్కంటిఁజోడ।
 వెందుఁజొత్తు నేమందు నేమందుఁదెత్తు॥ ౪॥

కం॥ ఒక్కనిమేషంజేనియుఁ।
 జేక్కనినీతీవిఁజోడఁజోలఁగనయితిం।
 గ్రక్కుననీనీచునిఁదల।
 నెక్కించినంతవచ్చెనీశివుకతన॥ ౬॥

వ॥ అనుచు నిలక వెల్లువలై వచ్చు బాష్పజలంబులఁ జేలాంచలంబున
 నెత్తుచుఁ దడబడనడుగిడుచు డగ్గుత్తికవెట్టుచుఁ దేరిచెట్టవట్టి
 నచెలికత్తెలసా సరించుచు ధూర్జటింజోచి సకల బోషకరుఁ
 డై గురుతారా సంగమవిశిష్టండైయున్న యిప్పాండు మయా
 ఖనవుదల నెక్కించికొన్న గర్వింఁచియింతలు పుట్టించెననిశోకం
 బువదలి క్రోధంబురూపుదాల్చి వచ్చెనాఁగటముల దరదరంబు
 లుపటపటం గీఁటింపుచుఁ గనులనిప్పులు రలఁజొండ్రుంజూచి॥

౨. చంద్రునికి బార్వతి శాపమిచ్చుట.

కం॥ ఇది మొదలెవ్వఁడునిన్నుం।
 బదపడిచూచిన సతతముఁ బాకటనిందా।
 స్వమండై యుండెడుమనివే।
 వదలికశాపంబునిచ్చెఁబరుషతరోత్తిన్॥ ౧౧॥

వ॥ ఇట్లుతాపంబిచ్చి పార్యతిమరలనుతు నింగని॥ ౧౨॥

ఉ॥ ఏటికివచ్చెనీప్రభుత యేటికిమొక్కెను మొక్కెఁతోనితం
దేటికినవ్వెనవ్వినన దేటికిగ్రద్దనఁజొట్టవచ్చెనె
పాటఁదొలంగునీయిడుమ పట్టినుభించుటయెట్లొయంచుఁజే
డాటుననాఁగుఁజేరినఁదటాలుననాతఁడుడానియంతటన్॥ ౧౩॥

గీ॥ ఉత్తరీయముననుమామునైతితాళి
వృంతముననీచియూరార్చికాంతయిపుడ
యశ్వినీదేవతలఁచిల్వనంపివారి
చేతవైద్యంబుఁజేయింతుఁజెంతవిడుపు॥ ౧౪॥

వ॥ అనుసంతలోనచేటచేటఁ దిరుగుచు నాసత్యులక్కడికి వచ్చి
సాంబునకుమొక్కి విఘ్నేశ్వరుంజూచి ౧౫॥

గీ॥ తావులెనిమిదిదగుపరీయైవిధమునఁ
జూచియీతఁడుజీవించుఁదోచేవెట్టి
దోసములుమీరువగకుఁడితొలగుమాచి
కిత్సనీవాధయనివెండిగిరికుతోడ॥ ౧౬॥

గీ॥ చంద్రఖండముల్నాగముల్తాతనూచి
వజ్రమయశలాకయునుధవలయునన్న
వల్లెయనినవ్వెఁబురవైరివంతఁజెందె
నిందుఁడునుమహానాగముల్వాందెభీతి॥ ౧౭॥

వ॥ అంత భవానిహర్షించె సంతకుమున్నె వెన్నెలకేఁడు విన్నవై
మింటినిగవాని యాదలవలనడిగివచ్చి రక్షింపుమని గౌరియ
డుగులపైఁ బడియుండె. ఇపుండు భృంగింబిలిచి పాతాళంబున
కేగి శేషున కీవృత్తాంతంబుచెప్పి నాగంబులఁ బదివేయింటినిఁ
దెమ్మనియుఁజైరపుంజూచి స్వర్గంబునకరిగి వజ్రకిక్కుదఁజెప్పి
నుధాదివస్తువులఁదెమ్మనియుఁబంచె॥ ౧౮॥

క॥ అంతటృంగిచేసియెనుని।

తాంతత్వరఘతలమునకునచేసిననంతుక॥

శాంతుంగనిగణాధును।

దంతంబంతయువచించెనందఱువిస॥౧౬॥

౧౬॥

3. పాతాళంబున నాగంబులుభయపడుట.

క॥ అంతసేయుదంతంబు బలిసర్పంబంతట నెరయవిని మహానాగం
బులు నిశ్చేష్టులైపడువారును బరువులిడువారును బాటువారు
ను వెలవెలఁబాటువారును వారిజౌసనుందూటువారును సీరం
బుల సీరంబులఁదూటువారును బుట్టలం జొరఁబాటువారును స
ర్వలోకంబులకన్న సీతోగిలోకంబెతోగలోకంబనునుడి వ్యర్థమ
య్యెననువారును జూడామణులులేకున్న మహానాగంబులుగావ
నివిడుచునని శిరోరత్నంబుల డాచువారును నిట్టియిక్కట్టుల
పుట్టగుగొప్పకొలంబునఁ బుట్టుటకంటె హీనజాతింబుట్టి దరిదు
లమైనఁ గొంతకాలంబు బ్రతికియుండుచునువారును, బుత్రమిత్ర
ధనధాన్యముఖరఘుభక్తు లనుభవింపకమున్నె యవమృత్యువు
వచ్చెననువారును జీరజీవు లీచిరజీవులనువనజయోని వచనం
బుమోఘంబయ్యెననువారును, మమువదలినమణిమంత్రోషధము
లిచ్చెదమనువారును, సర్వధనంబులిచ్చెదమనువారును, గట్టము
లెన్నిటికైన నొరవచ్చు జోవున కోర్వఁజోలమనువారును,
జనమేజియసర్పయాగ పర్యంతంబుండుమనికొంటి మనువారు
ను, నెప్పటికైనమి త్రితప్ప దిచ్చుడిట్లుచేయుట పున్నెమనువా
రును, బాపీచిరాయువనికలదు. అట్టినిందంబొంది బ్రతుకుటకం
టెఁ గ్రొత్తక్రొత్తగ విఘ్నప్రభుత్వంబున కభిషిక్తుండైన లంబో
దరునిబ్రదికించుట మంచిదనువారును గళత్రపుత్రబంధుజనంబు
లయెడవిరక్తులై వారికిధర్మోపదేశంబుచేయువారును బ్రలిదిన

గండంబులకంటె మెక్కులేపసమసిన లగ్గుననువారువైయు
న్న చాతాశమతివేల కోలాహలంబుతో నిండియుండెఁ ౨౦॥

మ॥ మరుదాహారులమైయిగోచరులమైమాత్సర్యముందూఱిని।
రభరవృత్తిందగనుండుమాకునకటాభావింపదిక్మేదియి।
ద్వరవస్థంబొలగించుటెట్లాకొకడుండుప్రాప్తుఁడెందుండుదా॥
బరిహాసించెనదేలవిచ్చెగడుపాపాపాత్మురైద్యులున్ ॥ ౨౧॥

శా॥ నాగంబుల్పదివేలుగావలయుదానంజేసినికోగియా।
నీగుజ్జించువచించిరేలయకటాయీశేషుఁడాభార్గవ।
య్యాగారాసనరూపకమ్ములనయత్యాసత్తితోనిత్యమున్।
దాగొల్వన్భరియించెనియ్యదిగదానానాటికింకేమికో ॥ ౨౨॥

ఉ॥ కొందఱుశంభుభూషణులగుకొందఱుగూర్యరథంబురజ్జువుల్।
గొందఱుభూమివాహకులుగొందఱుతార్క్ష్యనిభోజ్యముల్ బరీ।
కొందఱువిఘ్నరాజునకుఁగుట్టులుకొందఱుభావియాగము।
స్క్రందుదురందఱిట్లయిన నాగులఁబెంకిశివానివాసమా ॥ ౨౩॥

కం॥ చక్రమువలయునఁటంచును।
పాత్రుచ్చిరివైద్యులంతవచ్చెనువీడే।
లోకముగతానుగతికో।
లోకోయనుక్రియనరయరులోభుల్లగవుల్ ॥ ౨౪॥

వ॥ అనుచు నాగంబులుల్లంబునఁ దల్లడిల్లుచుండం భుజింగపుంగపుం
గనిభృంగి దేవామసలవలదు వలరాచేగొంగళాసనంబనుల్లంఘ్యం
బు సర్పంబులరప్పింపుమనుడు శేషుండుమంత్రింజూచి యిట్లు
నియె ॥ ౨౫॥

నీః సప్తాంగయుక్తిచేసకలరాష్ట్రంబులఁ
 బాలింపఁగాఁదగుఁబరివృథుండుఁ
 అన్యాయవృత్తిమైనభిలాఘముల్యాండుఁ
 బుణ్యంబులెడలునుబొందునరకఁ
 మరిహితోదాసీనులగువారిఁదెలిసి
 యేర్పాటుతోడఁజితురుపాయములనుఁ
 నప్రమత్తతనుండియరయుచుండవలయు
 మనువునిత్యముగాదుమనకుఁజెలియుఁ
 బ్రభువుసమ్మాన్యఁడగునీశువాంఛితంబుఁ
 వలయుసలుపదానయశంబుగలుగుశాశ్వఁ
 తంబుగానుండుఁబుణ్యంబుదశసహస్రఁ
 సంఖ్యనాగులరప్పింపునరగనిటకు॥

౨౬॥

ప॥ అనిననమ్మంత్ర పదివేలనాగంబులరప్పించె. వారును లోఁదీం
 ద్రించువెతచేఁ దడవులనిడువలయొడ యనికవలగొని నెలవుగొని
 కైలాసగమనోన్ముఖులై రయ్యెడఁ దండుండుకుండలిప్రకాండు
 నకుం దండంబువెట్టివీడ్కొని నాగులరండురండు మృదుండు
 చెండుఁదామనించిన ననఁజచ్చెడు మాకింకజింకేమి యనువా
 రును, వెను వెనుకఁజొంచువారును, దైన్యంబుననేడ్చు సతిసుత
 సోదరాదులతోడఁగూడి యేడుచువారునునై పురంబుబహుదూ
 రంబువఱకుఁ దడబడనడుగులిడుచు వెను వెన్కఁజొంచుచుఁ
 బ్రాణంబులవలన నిరాశంబొంది వైరాగ్యంబుదిగ్భంగితోఁ
 బోవుచుండిరక్కడ॥

౨౭॥

కం॥ అమరావతికాభైరవుఁ
 డమరంగానేగితనదునాగమనంబా
 యమరేశునకునందద్వా
 రముకావరిచేఁదెలిపినరగననుమతుఁడై॥

౨౮॥

సీ॥ ఆమోదమునఁజోచ్చియామోదముల్లల
 కల్పప్రసూనసంఘటితహార|
 భూషాభిశోభితయోషాలాస్యము
 ల్లనుచుదిక్పాలకకథితలోక|
 వార్తలువించుగీష్పతివచియించెడు
 నీతులాలింపుచునత్రిముఖ్య|
 సప్తర్షులౌడదుశాస్త్రవద్ధతికెంతో
 యలరుచుశచికిష్టమగువిసౌదా|
 ములనుజూపుచుండెడుజిష్టువెలయఁబొచ్చి|
 యతనియాజ్ఞబంగరుపీటయందుఁగూరు|
 చుండితనరాకకుఁగతమునెగినినంతఁ|
 జెప్పటయుఁబురుషవాతుండచ్చెరువునెంది|

ప॥ కొలువుగలయవిలోకించి వింటిరేకలువలచెలి యెంతవాఁడయ్యె
 ననవాఁడు ప్రకృతియందె వక్రఁడనువారును గురుదారంగూడి
 నవానికి దెంతనువారును నిట్టిశాపంబులెన్నె మున్నెయున్నవ
 నువారును కోపాకరుండనువారును, దుష్టులశిరమెక్కించిన నెం
 తలుపుట్టవనువారునునై యానిస్వానమాస్థానమంతట నిండెనం
 త నిండ్రుండదివారించి యమృతరక్షకులంబిల్పించి యొక్కఁగు
 ధామూర్త్యకలశంబుదెప్పించి విశ్వకర్మనురప్పించి వీనిఁదీసికొని
 వేగంబకైలాసంబునకేగుమని ధైరవునివీడ్కొలిపె॥ 30॥

కం॥ వీరలుచేరెడునంతకు|

దారులనాగులఁగొనిహరుననుచరుఁడుగృహ|

వారాశిసదాశివుని॥

జేరెనుహరతైలజలకుఁజిత్తములలరన్॥

౪. అశ్వినీ దేవతలు వినాయకునికి వైద్యముచేయుట.

వ॥ ధృంగియు మహానాగంబులు ఖైరపుండు విశ్వకర్మయుఁ నుమా
మహేశ్వరులకుఁ బ్రదక్షిణపూర్వకంబుగ నకుసక్రొంది యుచి
తాననంబులగూర్చుండిరి, దేవవైద్యులుచెప్పినట్లు సూచియు
వజ్రశలాకయు విశ్వకర్మచేసియిచ్చె. వృషభంబమృతకలశంబు
నిచ్చె, భృంగిపచ్చేకర్పూరంబు సమర్పించె. అంతనాసత్యులు
విఘ్నేశ్వరు సెక్కమృదుశయ్యంజేర్పించి యిలపై బద్ధమౌ
దుకంబులు గర్భంబుననించి నాగంబులఁగొన్నింటి మగరాలస
లాకచేవ్రచ్చి సూచింగ్రచ్చి సుధామిళితకర్పూర ఖండంబు
లతోఁ దమతెచ్చినసంధానకరణి విశల్యకరణిసంజీవకరణ్యాది
దివ్యాషధీమితౌషధంబుగూర్చి యుదరంబునదికిగూర్చి పైఁజై
నమృతంబుఁజేల్లుచు లంబోదరునిర్వృణోదరుఁజేసి రతండ్ల
నఁదేరిలేచి యిదేమనితల్లినడుగ జరిగినదంతఁజెప్పి శిరంబు
మూర్కొనిముద్దాడి మేనునిమిరియమితోల్లాసినియై యశ్వినీదేవ
తలంజూచి మీకతననాకొమరుండుజీవించె మీకుఁబ్రత్యుపకృతి
చేయఁజోలనని యమూల్యాభరణాదులుఁ గుడుములొసంగి
యంపి విశ్వకర్మకుబహుమతియిచ్చి యుండంబులు కొన్నియి
చ్చిపంపి, భృంగికి ఖైరపునకుఁ గుడుములువలయునన్ని యిచ్చి
సుఖంబుండె॥ 3-౨॥

గీ॥ వీదవహరుండంభార్యవీక్షించికటకటా॥

జగమునకుపకారిశశికితాప॥

మిచ్చితబలలెంతలేసిసాహసముల॥

కై నఁజొత్తురరయరయరెందు॥

వ॥ అనుచువిధునిలేవనెన్ని యితనిఁజూడకయేదిసంబున నేరికిజరగు
తాపంబు గ్రమ్ముటపుకుననార్యచిఱునవునవివ్వి క్రొవ్విసమిత

లపువ్వనెవ్వ మీకు నెవ్వగలిగెనా. నావచనంబుమోములు. అ
యిన శంకరానిన్నుఁజేరినవారు చెడరుగదా శాంతింబునికొం
తవారింతుననియె సంతక 3౪॥

౪౦॥ శ్రీపార్వతీపూర్వ గీర్వాణగర్వంబు సర్వంబునాశంబు నెందిం
చుచున్నించుతేజంబు రాజిల్లఁద్రెల్లోక్య సృష్ట్యాదులందేసి
త్రైగుణ్యముల్లేక యుంగల్గుచుందట్లుతాళిం బ్రజాళింబ్రహ్మింపు
చున్ సర్వశక్త్యాత్మవై సర్వమంత్రాత్మవై సర్వతంత్రాత్మవై
సర్వయంత్రాత్మవై బ్రాహ్మివారాహిచాముండి హీదేవిశ్రీదేవి
మాయాత్మదుర్గాది నామంబులందెల్లను న్నూర్తులన్నూపురన్నిం
చి సంతానముంబోని సత్సంతతింగాచు చేత్యంత నిష్ఠాగరిష్ఠా
త్తుల నావసిష్ఠాదిహాసీశ్వరశ్రేష్ఠు లెల్లప్పు డుల్లంబులంగొల్ల
గాంగోల్వ రక్షించుకూతల్లివారాదు లానీధివిన్నీవసీవేగదా యె
ల్లవిద్యాదులున్ శాస్త్రముల్లోకకూతా నిసుంగొల్పువారెందులం
గుందిరేశావమేనెందఁ జోలన్ గృపాల్భిమహాసంపద ల్వేగనాకి
చ్చి శాపంబుకూయించిరక్షింపవే తల్లిరక్షింపుమోతాళి నీవి
ద్దండం దాసుఁడన్నిన్ను నేనమ్మితిన్నె మ్మదిన్నెమ్మితో నిమ్ము
గానిమ్ముగానిమ్ముకుమ్ము నకు నేనకు నే పున నేనకుః॥ 3౫॥

౪౧॥ ఇట్లుపోముండు సర్వమంగళంబొగడుచుండ॥ 3౬॥

మ॥ సురనాథాదిదిగీశ్వరామరముని స్తోమంబుదస్సెల్వశ్రీ
గిరిజంజోడఁగబ్రహ్మవచ్చెనతనిం గీర్వాణభద్రాద్రిదులన్
హరుఁడర్హాససముల్లగంగనిడి ముఖ్యార్చల్ వెసంజేసీమి
రరుదేఁగార్యముఁదెల్పుఁడియనుడున య్యజ్ఞాసనుండిట్లనున్॥

౪౦॥ దేవాసర్వజ్ఞుండవు!
నీవెఱుంగని దేమిగలదునిక్కంతైనా!

ఉత్తరభాగము

దేవతశాంతునిపై చో.

పాపేశంబునశపించెనని నేవంటిన్.

౩౮॥

ప॥ కావునదేవిని నేవించి లోకోపకారముండేయిన యితనికి శాపంబుదగదనివిన్నవించి ప్రసన్నజేయవచ్చుతినని కాల్యాణనిగని యహ్మత్రిమూర్తులయంశంబున సత్రికినిండుండును, చిత్రాత్రేయండును, దుర్వాసుండునుగల్గిరి. ఈజైవాత్య కులకయాత్రకుసృజియించితి. తపంబున సన్నుమెప్పించి వరంబులు వడనె. విశేషించికుదంశోద్యోవుండు నిశాకరుండుగావున నాకై యిద్దురాక్షుఁగావుము. ఆశ్రితదోషంబులదచ నీకునైజంబు. అనిసనుమసంతసీల్లి యిదిమొదలుప్రతిపూర్ణికుయందుఁ జొద్రుఁజూచిన సవవాదంబులువచ్చుననియె. అంతబ్రహ్మాదులొసందించి పార్వతీపరమేశ్వరులవీడ్కొని నిజనివాసంబుల కరిగిరి. చంద్రుండు భర్గునిశిరనెక్కె. మఱియుఁ గొంతకాలంబునకు॥

౫. మునిభార్యల వృత్తాంతము.

ఉ॥ పున్నమసోముసోముచుఁ బ్రభుణ్యులుమానులభార్యలేద్యురుందిన్ననిచంద్రుఁజూచినముని ప్రవరాంగనలగ్నికింగుము॥
జ్ఞేన్నుగఁగాంచిరంచే సొక నిందజనించెమహర్షి వర్యులా॥
యన్నువలన్ డిగన్విడిచిరారయకజ్ఞులకై వడినిష్కళంకలన్॥

ప॥ అంత నాపూజోదులుగూడి యేమేడనీటిచూలి యేడ మహాసేనుగానుపెక్కడ. ఇవియేటిహాటలు వృధాపవాదంబుగలిగెనని మఱియు॥

౪౦॥

గీ॥ సతులడిగనాడిరౌపతివ్రతలమమ్ము॥

మీందరయకస పురులువేదవిదులు॥

గనరుదివ్యవిజ్ఞానమునననసారై॥

యిందుఁగూరిచియిట్లు నెనఁడుగొంది॥

౪౧॥

సీ॥ బోమకరుండుక్షయిడుష్టుండుగురుతార
 సంగమసంజాతసమ్మదండు
 చక్రభేదిప్రకృతిజక్రశరీరుండు
 సాధ్వీకశంకియసత్పథమున
 వర్తించువాండునుభానీల్లమిత్రవి
 వత్తియందెక్కుడుభామవినవె
 యుగ్రచూడామణియొకడైనంగలదెమం
 చిగుణమునాంగనాచెలికిననెరి
 తోడిసతులతనినినేలనాడరండు
 పోదమునుయొద్దకంచేసిమోదమునను
 మ్రొక్కివినుతింపనార్యయోముగుదలార
 మెచ్చితినడుగుండిష్టమామేటివరము॥

౪౩॥

ప॥ అనినవారలు తమవచ్చినపృథ్వాంతంబునివేదింప గౌరివినియిట్లు
 నియె అతివలారలొకోపకారకంబై యిట్టినిందగలిగె, గావున
 మీరునగవంబనిలేదు. ఆరుంధతిని వసిష్ఠుండువిడువండు. తక్కి
 నమీరలార్యులకు గుమారుండు జనించెనన్నకారణంబునఁ గృ
 త్తికలైవియత్పథంబుననిచ్చి ప్రతివర్షంబుభూప్రజలుచేయు నుప
 చారంబులం బరితృప్తింబొదలుచుఁ గోరికలిచ్చుచుండునది. మ
 టియును॥

౪౪॥

కం॥ ముద్దియలారవినుండుసం
 బద్ధమునాపల్కుభాద్రపదమాసమునన్
 శుద్ధచతుర్థినిశాకరు
 నిద్దరితునిజూడజనులతెగ్గులువచ్చున్॥

౪౫॥

ప॥ అనినందార్యతివొక్కని ఋషిభార్యలేగిరి. మునీంద్రులారా
 యిదియెచండిక చంద్రునికినిచ్చినశాపపృథ్వాంతంబు. కృష్ణుండు

మృగాంకునిభాద్రపద శుద్ధపతుర్థియందున్ ఊరపాత్రంబునఁ
జూచెఁగాన శమంతకరత్నంబుహరించెనను నిందవచ్చె. ఆపలి
కథవినుండు. శారీయారవప్రథమదే నీమాటవిని॥ ౪౬॥

౬. శృంగుండు శమంతకంబువెదకుట.

క॥ మితపరివారముతోఁజేని।

హతప్రసేనాశ్వహరులనరయుచునటపైఁ।

జతురుండడుగులజోడల।

ఊతిధరగుహడాసియంత సేనలనెల్లన్॥

౪౭॥

వ॥ గుహముఖంబునవిడిచి సాహసంబున మహానుభావుండైన హరి
నిరంతరనీరంధ్ర నిబిడాంధకారబంధురంబై భయంకరంబై వి
శాలంబైన గుహంతరాళంబుసొచ్చి॥ ౪౮॥

నీ॥ తనదేహకాంతులుత ప్రజాంబూనదా

భరణిరోచులుమణీప్రభలుగూడి।

కేళికాకందుకీకృతశమంతకరత్న

దీప్తులుగుహయెల్లఁదేజరిల్ల।

హంసతూలికతల్పమందుండిముదమున

దాదిలాలింపంగదనర్చుదాని।

జౌబవంతునికూతుజౌబవతీకన్యఁ

దొట్టెలోఁగట్టినయట్టిమణినిఁ

జూచియాకన్నె సౌందర్యశోభలకును।

మెచ్చియాశమంతకమణిముచ్చిలంగి

మెల్లననడుగులిడిదాయమెలఁతదాది।

మొఱులువెట్టెనాధ్వనిదరిమొల్లమయ్యె॥

౪౯॥

వ॥ అదివిని బలవంతుండయిన జొంబవంతుండువచ్చి తనస్వామి
యని కృష్ణునెఱుంగక ప్రాకృతపురుషుండనితలంచి కృష్ణునితో
రణంబుచేసెనందు॥

౩౦॥ పలలములకుఁబోరెదండే॥

గలక్రియశస్త్రములఁదరులఁగరములవిజయే॥

చ్చలనిరువదియెనిమిదిదిన॥

ములువోరినిగచరేంద్రముఖ్యుఁడుహరియున్॥

౫౦॥

కం॥ అడిదములుదరులువిఱిగిన॥

జెడిదములగుమగతనములఁబిఱుతివకవడిం॥

బిడుగులవడుపునఁబడియెడి॥

పిడికిటఁజూడుచుటలఁగలనెరసిరిరుపుటన్॥

౫౧॥

ఖ॥ స్పష్టాహంకృతులుల్లసిల్లహరియు॥ భల్లూకలోకేశుఁడు॥

స్పష్టాముష్టినహర్నిశంబుజయసమ్మాహంబులంబోరుచో॥

బుష్టింబాసిముకుందముష్టిహతులంబూర్జశ్రమాపేతుండై॥

ఃస్టాంసోరుశరీరుండైయతఁడుదాభీతాత్ముండైయిట్లనెన్॥ ౫౩॥

ఙ॥ దేవా నిన్నుఁబురాణపురుషున కధీశ్వరుండైన విష్ణుంబ్రభవిష్ణుం

గా నెఱుంగుదు. సర్వభూతంబులకుం బ్రాణప్రతాపధైర్యబలం

బులునీవ విశ్వంబునకు సర్గస్థితిలయంబు లెవ్వరాచరింతు రట్టి

వారికి సర్గస్థితిలయంబులుచేయు నీశ్వరుండవీవ. ఆత్మకుంబర

మాత్మపునీవ మఱియు॥ ౫౪॥

౦॥ మత్స్యకూర్మసూకరనృసింహవటుపరశు॥

రామరఘరామబలరామరమ్యకృష్ణ॥

బాధకల్యాద్యనేకరూపములఁదాల్చు॥

నాదినారాయణునినిన్నునాశ్రయింతు॥

౫౫॥

గీ॥ వసుధదానమ్ముమిషంజేసిబలిమొటంగి
హరికింద్రైలోక్యసామాజ్యమల్లనాడు
మరలసెసరినత్రైవిక్రమప్రవిమల
మూర్తిపటురూపనీకునేమొక్కులిడుదు॥

గీ॥

సీ॥ దాణాన్ని నెవ్వడనుపటపివయోరాశి
నింకించిబంధించియేవుమాపె
బరగనెవ్వడనుప్రతాపప్రభారాశిచే
దానవగర్వాంధతమసమణచె
గంజాతములుద్రెంచుకరిభంగి నెవ్వడను
దశకంతుకంతబృందములుద్రుంచె
నాచంద్రసూర్యమైయమరులంకారాజ్య
మునకు నెవ్వడనువిభీషణునినిలిపె
నన్ను నేలినలోకాధినాథుడెవ్వడ
డంచితోదారకరుణారసాబ్ధియెవ్వడ
డాతడవునీవెకావెమహాత్మనేడు
మాటువడియెగ్గడజేసితిమటువవలయు॥

గీ॥

ప॥ అనియిట్లు పరమభక్తుండయిన జౌంబవంతుండు విసుతించిన
నతని శరీర నిగ్రహనివారణార్థముగా భక్తవత్సలుండైన హరి
తనకరంబున నతనిదేహంబు నిమిరి మేఘగంభీరభాషణంబుల
నిట్లనియె॥

గీ॥

శం॥ యమనిమాచేబడెనని
తామసులూనరించునిందతప్పెడుకొఱకై
నీకుందిరకుగుబిలమున
కేమరుదెంచితిమిభయకేశ్వరవింటే॥

గీ॥

వ॥ అనినవినిసంతసించి జొంబవంతుండు మణియును జొంబవతియ
ను తనకూతునుదెచ్చి హరికిఁ గానుకఁగా సమర్పించె, నటు
మున్ను హరివెంట వచ్చినవారలు చిలంబువాకిటఁ బ్రదేందు
దినంబులు హరిరాకకెదురుఁగూచి వేసరి వగచి పురంబునకుఁ
జేనిరంత, దేవకీ వసుదేవులు రుక్మిణియును మిత్రబంధు జ్ఞాతి
జనులునుగూహసొచ్చి కృష్ణుండురాఁడు చిక్కెననిశోకించి॥౬౦॥

క॥ దుర్గ మమగుచిలమునహరి।

నిర్గుతుఁడై చేరవలయునేడనిపారుల్।

వర్గములై నేవించిరి।

దుర్గంగృతకుశలహర్గతోషితభర్గ॥

౬౧॥

క॥ దోలాయితమానసులై।

జొలింబడిజనులుగొలువఁజిండికపలికె॥

చాలామణితోమణితో।

హేలాగతివచ్చునంబుజేక్షుఁడంచు॥

౬౨॥

క॥ యత్నముసఫలంబైనస।

పత్న సమూహములుబెగడఁబడ్చాక్షుండా।

రత్నముతోఁగన్యాజిన।

రత్నముతోఁబురికివచ్చెరయమునసంతక॥

౬౩॥

క॥ మృతుఁడైనవాఁడుపునరా।

గతుఁడైనక్రియందలంచికన్యామణిస॥

యుతుఁడైవచ్చినహరిఁగని।

వితతోత్సవకౌతుకములవెలసిరిపారుల్॥

౬౪॥

2. శ్రీకృష్ణుడు శమంతకమును, బొంబవలినిగ్రహించుట.

వ॥ ఇట్లు హరి తనవరాక్రమమున బొంబవలిదేవిని బరిగ్రహించి
రాజసభకు సత్రాజిత్తుంచిలిపించి యావృత్తాతమంతయు నెఱిం
గించి సత్రాజిత్తునకు మణినిచ్చిన నతండు నీగ్గువడి మణింబుచ్చి
కొని వత్సాత్తాపంబునెందుచు బలవద్విరోధంబునకు వెఱచుచు
నింటికింజేసి॥ ౬౫॥

క॥ పాపాత్ములపాపంబులు

వాపంగానూపునట్టిపద్మాదునిపై॥

రావముగలదనినెడివిన॥

పాపాత్మునిపాపమునకుఁబారముగలదే॥

౬౬॥

మ॥ మితభాషిత్యముమానియేలహరిపై మిథ్యాభియోగంబుచే॥

నీతిఁబాపాత్ముఁడనర్థలోభుఁడనుదుర్నిత్యుండకుత్తుండదు॥

ర్మతినిదేహముఁగాల్పనేదురితమేమార్గంబునంబాయునే॥

గతిఁగంపారివ్రసన్నుఁడై మనుచునన్గారుణ్యభావంబునక॥ ౬౭॥

గీ॥ మణియుఁగూఁతునిచ్చిమాధపువదముల॥

బట్టుకొంటినేనిబ్రదుకుకలదు॥

సంతసించునతఁడుసదుపాయముగనిది॥

సత్యమితరవృత్తిజేక్కఁబడదు॥

౬౮॥

మ॥ అనియిబ్బంగిబహుప్రకారములనేకాంతస్థుఁడై యింటిలో॥

దనబుద్ధిబరికించినితిగనిసత్రాజిత్తుసంప్రాప్తశో॥

భనుఁడై యిచ్చెదిపత్ప్రయోధితికికాభామామనూహరికిక॥

దనుబాధీశవిదారికిక హరికిఁగాంతారత్నముకారత్నముక॥ ౬౯॥

౮. సత్యభామా వివాహము.

ఉ॥ తామరసాక్షుడమృతుడుదారయశోనిధి పెండ్లి యాడెనా!
నామనుజేంద్రనందితగుణాన్ధి తిలక్షణసత్యభామను!
ద్దామపత్నివ్రతాత్వనయధర్మ విచక్షణతాదయాయశః
కామనుసత్యభామనుముఖమృతినిర్జితసోమనయ్యెడక॥ 20॥

కం॥ మణియిచ్చినాడువాసర!
మణిసేకునుమాకుఁగలవుమణులుకుమారీ!
మణిచోలునంచేఁగృష్టుండు!
మణిసత్రాజిత్తునకునుమరలఁగనిచ్చె॥ 21॥

వ॥ అంతనక్కడఁ గుంతీసహితులైన పాండవులు లాఠేగారంబున
దగ్ధులైరని విని నిఖిలార్థదర్శనుండయ్యుం గృష్టుండు బలధర
సహితంబుగాఁదేరెక్కి కరినగరంబునకేగి యచ్చటఁ గృపవిదుర
గాంధారి భీష్మద్రోణ ధృతరాష్ట్రులంగని దుఃఖావశమనంబు
నేయుచుండ ద్వారకాపురంబున సత్రాజిత్తుండు కృష్ణునకు
సత్యభామనిచ్చెనని వానియెడఁబగ్గొని॥ 22॥

నీ॥ అక్షరకృతవర్మలాశతధన్వతో
మనకుసత్రాజిత్తుమణినిఁగూఁతు!
నిచ్చెదననిజాంకియెలమిలో సత్యను
హరికిచ్చెనాఖిలునడరిచేంపు!
కారినీలోడనువైరంబుగొన్ననీ
కత్తటిసాహాయ్యమరుగుదెంతు!
మనితన్నుఁద్రేరేపనర్థరాత్రినిదుర
నెందుసత్రాజిత్తునుగ్రవృత్తి॥

గటికివాడంపకుపుఖండించువిధమునఁ

జేసిమణినిఁగొంచుజేసెయెవాని

యువిదలెల్ల నేడ్యసెక్కునాఁడాశత

ధన్వంతరికలఁగిధర్మమెడలి

231

ప॥ ఇట్లు జాతుండైన తండ్రింగని శోకించి సత్యభామయితనిం దల
క్రోణియందుఁ జెట్టించి జాన్తిపురంబునకుంజని సర్వజ్ఞుండైన
హరికి సత్రాజిత్తుమరణంబు విన్నవించిన సంతరంగంబున సు
తనీంచి యీశ్వరులయ్యు రామకృష్ణులు మనుష్యభావంబుల
విలపించిరి. అంతసత్యహరికిట్లనియె. నేనెవ్వరిదాన, నీనిందయె
వ్వరిది యెట్లోర్తు నీకుఁబోలినట్టు చేయుమని వండురఁగఱ్ఱుండు
రోషారుణి తాడుండై సత్యకిట్లనియె. ఈవరిధవంబునాయది,
నాయెదుట నివ్వడు మిగులవగచినఁ బ్రయోజనంజేమి. ఆశత
ధన్వంతరి డెక్కడఁజొచ్చినఁ బొరిగొందు. నీపూటదుము. పు
లుగులు తమగూండ్లు పెట్టిన చెట్టుదాఁటిన బంధింపబడవెట్లు.
అట్లనీతండ్రి కృపణుండై మృతినొందెనని వల్కి ధృతరాష్ట్ర
దులవీడ్కొని బలరాముండుడోడరా సత్యాసహితుండై రథా
రూఢుండై ద్వారకఁజేరి యన్నకేకాంతంబుననిట్లనె. ప్రసే
నుండు వేటకేగి యటవిహార జేచ్చె. సత్రాజిత్తుండు శతధన్వ
చేసీలె. ఆశకుంతకరత్నంబు. మనయిద్దఱకు సామాన్యంబు.
కాపున నివ్వడు శతధన్వంతరింపఁబోదము. రక్తుననిచ్చేగించె.
అంతనిదివిని శతధన్వండు ప్రాణధయంబునఁ గృతవర్మునింటి
కిం జేని తనకు సహాయంబుగమ్ముని ననతండిట్లనియె॥ 23॥

ఉ॥ అక్కటరామకృష్ణులుమహాత్ములువారలకెన్న నెయఁగా

నిక్కడ నెవ్వఁడోపువనుమేర్పడఁగంఘంబుబంధుయు కుండై

చిక్కడెమున్ను మాగధుడొనైనలతో బదియేడుతోయముల్ ।
దిక్కులఁదాటఁడేమనకుదృష్టమువారలలావువంతయే॥ 2౫॥

ప॥ అని యుత్తరంబుచెప్పిన విని శతధన్వుఁడప్రూరునియింటికిం
జేని హరితోడి పగకుండోడురమ్మని చీరిన నప్రూరుండు హరిబల
పరాక్రమ శౌర్యంబులుగ్గడించి మఱియు నిట్లనియె॥ 2౬॥

నీ॥ ఎవ్వఁడువిశ్వంబు నెల్ల సలీలుండై
పుట్టించురక్షించుఁబొలియఁజేయు ।
నెవ్వనిచేష్టల నెఱుంగరుబ్రహ్మాదు
లెవ్వనిమాయమోహించుబిగము ।
లేదేండ్లపాపఁడై యేవిభుఁడొకచేత
గోరక్షణమునకై కొండయైతై ।
నెవ్వఁడుకూటస్థుఁడీశ్వరుచదప్పిత
కర్మఁడనంతుఁడుకర్మసాక్షి ।
యెట్టిఘనునకుశారకిననవరతము ।
మ్రొక్కెదముగాకవిద్యేషమునకునేము ।
వెఱుగుమొల్లమునీపొందువేగఁబొమ్ము ।
చోలుఁబదివేలువచ్చెనీసఖ్యమునను॥

2౭॥

ప॥ మఱియొకయుపాయంబు చూచికొమ్ము పొమ్ముపొమ్ముని యిట్లు
ప్రూరుండుత్తరంబీయ శతధన్వుఁడిట్లనె. నన్నురక్షింపకున్న
నేమి. నీవప్రూరుండవత్తావె. నీవును గృతవర్మ యుం ప్రేరేపన
తాదె సత్రాజిత్తుం జెంపితి. ఈరత్నంబు నీకడ నుంపుమన్న
నేనెక్కడ రత్నంబుదాచు తెక్కడవైన నీయవసానంబున
వైన నేరిని జెప్పకుండెదవేని నాసన్నిధినుంచెదననిన సమ్మ
తించి శతధన్వుఁడామఱి నప్రూరునుద్దనునిచి శతయోజన
వాహ్యామానయగు బడబనెక్కి నూతాకుడచేనియె నంత గరుడ

కేతనాలంకృతమైన తేరక్కి రామకృష్ణులు వెనుకేనిరంత
నయ్యశ్వంబు శతయోజనంబునడిచియుం గ్రమ్మటదొంత
దవ్వతనిమోచి మిథిలాపురవనోదేశంబునఁ బ్రాణంబులు
విడిచె॥ ౭౮॥

చ॥ తురగమువీడితల్లడముతో శతధన్వండుపాదచారియై
పరువిడఁబోకుపోకుమనిపర్చ దళాడుండుగూడఁరాజీభీ!
కరగతివానిమ ప్రకముఖండితమైపడవేనెఁబ్రకముం!
బరిహత దైత్యచక్రముఁబ్రభాచయమొదిత దేవశక్రమున్॥ ౭౯॥

ప॥ ఇట్లు హరిశతధన్వని వధియించి వానివస్త్రంబులందు మణి
వెడకి లేకుండుటదెలిసి బలభద్రునికడకువచ్చి శతధన్వందూర
కయే హతుండయ్యె, మణి లేదనిన బలభద్రుండు రాద్రోదేశం
బున॥ ౮౦॥

మ॥ ధనతృప్తుండపునీవిదేటికిభవద్దాత్రంబునాభాతవం
చునున్నే హంబునయెంతిఁబొందితిమహాచోద్యంబుగానీడఁజే!
నీనయీరాసలకేనునమ్ముదు నెపోన్నేచ్చాగతిన్నీపుపా
ట్టణమేలాంకికనీపునేలయలచోట్ట లేలనాకియ్యెడక॥ ౮౧॥

ప॥ అని యాక్షేపించుచు వేడినఁ బ్రసన్నుండుగాక మిథిలాపు
రంబునకేగినదనకుండెదుర్కొని సంతసించి యర్ఘ్యపాద్యాది
విధులనర్పించి తనగృహంబునకుఁ దోకొనిపోయి మహానుభావా
నీయిచ్చేవచ్చినపదార్థంబులు గొంచునుండుమని భక్తిజేసిన
నచేట మూడువత్సరంబులుండె. అంత దుర్యోధనుండచటికే
తెంచి దనకరాజుచే సమ్యనితుండె॥ ౮౨॥

క॥ చేలమునగాంధారేయుండె
లలితగదాయుధ్ధికాళమునేర్చెదగన్॥

హలిచేత్రతజననిర్జరః

ఫలిచేంద్రైహోక్యవీరభటగణబలిచేన్॥

౮౩॥

ప॥ అటఁ గృష్ణుండును ద్వారకానగరంబునకుఁజేని శతభన్వుని
మరణంబును మణిలేకుంటయును సత్యభామకుఁజెప్పి సత్యాప్తి
యకరుండుగావున సత్రాజిత్తునకుఁ బరలోకక్రియలుచేయించి
సుఖంబుండఁ గొన్నాళ్లకు॥

౮౪॥

గీ॥ ఉగ్రసేనాదియాచ పులుజ్జిలమణిః

హరియపహరింపలేదు సత్యమనినిశ్చ॥

యించిమిథిలకేగిహలికిదెల్లఁదెలిపి

వేడితోదితెచ్చిరినీరివేడ్కతోడ॥

౮౫॥

ప॥ అక్రూరుండు నయ్యుత్తమకుఁ సముష్కార సువర్ణంబుగల
వాఁడగుటయేకాక హరి సమయించుననుభయంబున నిట్లుని
యెంచె. యజ్ఞదీక్షితులైన త్రిత్రయ వైశ్యులఁజేపిన బ్రహ్మ
హత్యాదోషంబని పృథు బుద్ధోషింపుచున్నవని నిశ్చయించి
నిరంతరక్రతుదీక్షకవచప్రవిష్టుండైయుండె. ఇట్లు తన్మణీప్రభా
వంబున ద్వారకలో నలువదిరెండేండ్లు దుర్భిక్షమారికాద్యు
పప్లవంబులేమియులేకుండె. ఇట్లుండ నర్రూరకక్షీయులు॥౮౬॥

కం॥ భోజులుసాత్యతపాత్రుని

నాజినిశత్రుఘ్నఁజేంపనక్రూరుండా

భోజులతోఁజినెద్వారకఁ

దాఁజేయ్యనవిడిచియంతద్వారకలోనక॥

౮౭॥

గీ॥ మరణదుర్భిక్షజిలవహ్నిమారికాద్యు

పద్రవములుజినింపఁగఁబర్చినాభుఁ

డభిలయాచవవృద్ధులనపుడుపిలిచి

యిట్లుపచియించెవారితోనేర్పడంగ॥

౮౮॥

౯. కృష్ణుండు యాదవులతో యోచించుట.

గీ॥ ఈప్రదేశమువైష్ణవుగనేలసకల|

పీడలకునాకరంబయ్యెఁజూడుండనిన|

సంభకుండనుయదువృద్ధుండరసియరసి|

కారిలోనిట్టులనియెనుదారభం॥

౮౯॥

సీ॥ కాశీకుసంకసగర్భంబునంకొక్క

కన్యకయుండెనుగ్రతుతమాస|

పూర్తియైనఁబయికిబాడసూపకనుదల్లి

బండెందువర్షముల్పాధపటుప|

జనకుఁడిట్లునెఁజూచితసయయేలనెత్లి

బాధింతురాఁగదేబాలయనిన|

గర్భస్థయిట్లునెఁగాశీకులోనన్దు

దినదినమొక్కొక్కధేనుపీపు|

విశ్రుసకుమూడువర్షముల్విడువకిడిన

విదపనుదయింతునన్ననావిభుఁడునేనె|

నట్లుకూతురుజనియించెనంతనృపుఁడు|

పెట్టెగాందినియనుపేరుపట్టికలరి॥

౯౦॥

గీ॥ అట్టియాగాందినిసొసంగెనాశ్వవల్కు|

సకుసుభక్తి నాదంపతులకుజనించి|

నట్టియక్రూరుండక్రూరుండతితపస్వి|

యాతఁడుండనిచోచీడలబ్బరంబె॥

౯౧॥

కం॥ అలిగుణపంతునితప్పలు|

వెతకుటయేటికిసరగునచిలిపింపుముసా|

త్యకులక్రూరునికభయం|

బతిసక్తుతినిచ్చినారలబ్ధదళాక్షె॥

౯౨॥

కం॥ ఆతండువచ్చిననిటను :

తాతంబులుచాపములునుపద్రవములునీ!

భూతలజనులకునుండవు!

భూతియెసంగువానగురియుఁబుణ్యచరిత్రా॥

౯౩॥

స॥ అనినవిని వనజోదరుండు తగుదూతలంబంపి యక్రూరునిరా
వించె. అతండువచ్చినమాత్రన సకలోపద్రవంబులు శాంతిల్లె.
అంతఁ గృష్ణుండాత్మగతంబున నిట్లనివితర్కించె. అక్రూరుండు
గాందినీశ్వవల్కులకుదయించె. శ్వవల్కునంతవాడెయగును.
అయిన మార్యాద్యుపద్రవంబు లొక్కమాత్రె యుపశమింప
నితని ప్రభావంబుచోలదు. ఇతనియొద్ద శ్యమంతకమహారత్న
మ్మున్నయది, యమ్ముని యిట్టి ప్రభావంబుగలయదియనివిం
దుము. మఱియు నితండు తదుత్తమరత్నప్రతిదినజనితసువ
ర్ణంబునఁ బూర్ణకాముండై క్రతువులాసర్పుచుండెననియుఁ
డెలినెనని నిశ్చయించి॥

౯౪॥

నీ॥ ఒకకార్యమిషచేతసకలయారవులను

రావించివారితోవీరితోడఁ

గొన్నిముచ్చేటలాడివెన్నుఁడక్రూరుతో

డఁబ్రసంగవశతఁగడఁకతోడ!

సరసంబులాడియోశ్వావల్కియభిలజ

గల్గారభూతమైకాంతిసెప్ప

నాశమంతకరత్నమాశతధన్వుడే

గునపుడునీకిచ్చెననియెఱిగితి!

సకలరాష్ట్రోపకారినిసముఖమందు!

నున్నదుండుఁగాపుతనేముతన్నితాంత!

సుప్రభావఫలముభుజించుదుముగాని!

మేలమాకదితాల్పమువీలకైన!

౯౫॥

11॥ అనిమటియిట్ల నెనక్రూరనాయన్న
 నమ్మడయ్యెనునన్ను నెమ్మెగాదు!
 అభిలబంధులలోన నామణిచూపునా
 నతఁడాత్మ నెట్లొకోయనుచునుండి
 లేదన్ననివ్వడేయాదవుల్నాయంబ
 రతిరోహితంబైనరత్నమారయఁ
 గలరిదియంతకుఁగడుఁబెద్దవైరమా
 ననియెంచిహరిలోడననియెనిట్లు!
 దేవశతధన్వంఁడీమణిఁదెచ్చియిచ్చె!
 నతఁడువోయినదాదిగానపుడొయిపుడొ!
 యెల్లియోకొందువంచేనునిదిగ్రహించి
 యింతదాఁకనధికమైనకృతమునను॥

౯౬॥

12॥ తాల్చియుంటిఁదత్ క్లేశతదనువుడనై!
 భోగముల్వోయెగుభములుపొందవయ్యె!
 నీవెధరియించిరాష్ట్రంబుఁబ్రోవఁదగుదు!
 గైకొనుమభిమతులకిమ్ము నాకువలదు॥

౯౭॥

౧౦. అక్రూరుండుశమంతకరత్నంబునిచ్చుట.

13॥ అనుచుస్వోదరవస్త్రగోపితలఘుకనక సముద్గతంబు విప్పియం
 మనిరంతర కాంతిపుంజ ప్రకాశితదిగంతంబగు శమంతకంబు
 యదుసమాజంబు నెదుటంచెట్టె. అంతనాయాస్థాన మెల్లను
 వ్యోమితమయ్యె. అంతసక్రూరుండిట్లనియె. శతధన్వంఁడీమణిసాకి
 చెప్పి ఇదియందెవ్వరిదోవారు గొనుండు, నాసర్వయాదవులు
 సక్రూరునినిర్వక్రత్వంబునక లరియతనిం బేర్కొనిరి. బలరా

ముందుల్లంబునఁ దనకుఁగృహస్థునకు సామాన్యమునియెంచె. పితృ
ధనంబగుటఁ దనదనిసత్యదలంచె. వారియుభయుల యాసనం
బులుసూచి హరిచిత్తంబున బలరామునకీకున్న నతండునుస
త్యకునీయకున్న సత్యయునలుగుదురు. నాకుగోచ్రకాంతరిత
జింతువు విధంబునసయ్యెనని తలపోసియకూరుం జూచియిట్లు
నియె. ఈరత్నంబాత్మసంశోధ సార్థంబుగా యదుపుల యెదుట
దర్శింపఁబడె. ఇది నాకుబలరామునకు సామాన్యంబు. పితృధ
నంబగుట సత్యధామకుగాని యొడ్లకురాదుగదా, దీనిసర్వకా
లంబు శుచియైబ్రహ్మచర్యంబు జేరవువాఁడు దాల్పవలయు.
అట్లేనిరాష్ట్రంబు శుభంబున నభివృద్ధింబొందు. అశుచిధర్మి
చెనేని యారాష్ట్రంబుతో నవానిని రూపుమాపు నంటకులే
శంబయిన సంశయంబుగలదె. నాయన్నముంగోపి, యనవర
తమదిరా పానపరవశుండు. సత్యయుఁజివలచిత్త. నేనుపోడశ
సహస్రస్త్రీభోగిని. కానబలుండును సత్యయునేనును నిన్నె
వేడికొందుము. నీవుదాల్చిన రాష్ట్రవికారకంబు. కావుననే
ప్పటియట్లు రాష్ట్రవికారకంబుగనీవె తొల్పుము. అన్యంబువ
లుకకు. అనిన సక్రూరుండు మరలనాశమంతకరత్నంబు నైకొని
నాటంగోలెఁబ్రకాశంబుగ నెకంతంబునం దాల్చిరెండవ పుండ
రీకపండసఖుండన రోచిర్పండలంబ ఖండంబైదిశలనిండ విహ
రింపుచుండె॥

౯౮॥

కం॥ ఘనుఁడుభగవంతుఁడశ్వరుఁ

డనఘుఁడుమణిదెచ్చియిచ్చినట్టికథనమున్ |

వినినఁబఠించినదలచిన |

ఇనులకుదుర్గశముఁచాపసంఘముఁదొలంగన్ ॥

౯౯॥

మ॥ భగవంతుండువరుండుశ్రీశుండుపరబ్రహ్మంబుదేవుండుప॥

న్నగతల్పుండునువాసుదేవుడగుశ్రీనారాయణుండొక్కడే॥

బిగదాధారుండుదీనరక్షకుండువిశ్వవ్యాపివిష్ణుండుస॥ త్వగుతా

భ్యుండునుబూర్ణకాముడతడేప్రాప్యంబునశ్వశుండున॥

కం॥ వగనయినన్నగనైనను॥

భగవంతుంజెలిమినేనివారకతలచన॥

మిగులసుఖంబులిహవరము॥

లంగల్గజేయునుహరిమునులారావినుడీ॥

ప॥ మునిశ్రేష్ఠులారా ప్రతిసంవత్సరంబు భాద్రపదశుద్ధచతుర్థియందుబ్రాహ్మ్యమువహార్తంబున మేల్కొనికాల్వ కరణీయంబులు దీర్చికొనినున్నాతుండైయ మూల్యవస్త్రాభరణ ధారియైనువర్ణరజితమృణ్మయంబు లందేదేనియొక్క వినాయకమూర్తింబుచ్చి సభక్తికంబుగ దూర్వాంకురచంపక మల్లికార్జునరథి నును మంబులం బూజించిపంచభక్ష్య పరమాన్న పాయసా పూజింపి దుకనాశిరేకఫలంబులని వేదించిపంచశోపచారంబులు సలిపి తాల బూలనీరాజనంబు లర్పించియుత్తరాభి ముఖుండైయేని పూర్వార్వాభిముఖుండై యేనికూర్పుండి సంయతుండై పుస్తకం బుఁదారాజీకుం బూజించిధాత్రేయకావాక్యంబు పఠియించిగజాసురవధతోనున్న శ్యమంతకోపాభ్యాసంబు సావధానంబుగా వి నవలయు. పిమ్మటభూసుర బంధుమిత్రపుత్రాది యుక్తుండై భుజించివారికిఁ దాంబూలగంధాం బరాదులిచ్చునది. ఇక్కడ వినుటచేఁజెందుఁ జోదినదోషంబు వోపుటయెకాక సకలావ వాదంబులం దొలఁగియుహంబు నభిముసంపత్సౌఖ్యం బుభంబొందియనంతరంబు నిత్యంతైసమోక్షంబు నెందుననిశ్రీకృష్ణుండు శరుణించి సహృదయంబుగఁ జెప్పెననిసూతుండు మునులకుఁ

జెప్పె శ్రద్ధగ నీయుపాఖ్యానంబు వ్రాసినఁ, బడివిస, వినిస, వినిపిం
చినని హవరఃసుఖంబులను భవించెదరన్న శాసనాది మునీశ్వరు
లునిభిల పురాణవ్యాఖ్యాన వైఖరీసమేతుడైన సూతుంగని
మిక్కిలి కొనియాడిహరికథల వలనఁదనివితీయదు, ఇంకఁజే
పుమనుటయు॥ ౧౦౨॥

చ॥ మణితపసీయతీలితసమంచదనర్థ్యపరిష్కృతానుషు।
ద్గుణనిభిశ్చరమాదయితకోమలదీప్యదనస్యదేహచా।
రణగణసన్నతాహరినిరంతరవిశ్వశుభాతిదాయకా।
తృణవదుపేక్ష్యపాప్యవసదీప్యతరక్షకపయీవాహనా ॥౧౦౩॥

మాలిని॥ ప్రకటితబహుకీర్తిభవ్యధర్మానువర్తీ।
సకలకుశలధాతాసర్వలోకప్రదాతా।
వికచవనజదామావీరలోకాతిభీమా।
శుకవిరచితసమ్యక్స్తోత్రగీతాదీపేద్యా॥ ౧౦౪॥

నీ॥ గోదావరీతీరకోటిలింగాభ్యుపు
ణ్యక్షేత్రయుక్తవిభ్యామిదనరి।
రాజరాజనరేంద్రురాజధానియయిన
రాజమహేంద్రవరంబునకును।
నైర్మతిదిశయందునాలుగామడదూర
మునగోస్తనీతరంగిణికింగోను।
దూరమందునఁబొలమూరునాగ్రామమొ
క్కటిసకలజనయుక్తమయియభిల।
సస్యసరనీవనములనెసంగిపాఁడి।
గలిగిపాడికలిమినేలఁబడుచునుండు।
బహుళదూరసమాగతపశ్చిమాంతరీప।
వాసిమూడేంగ్లి ఘనృపులవలన॥ ౧౦౫॥

సీ॥ అందుందునాశ్వలాయనసూత్రుడనఘటా

రద్యాజగోత్రుడాశ్వజనమిత్రుఁ

జబ్బనేత్రవరదయాపాత్రుఁడిగ్ధచ

రిత్రుండుగురుసమాశ్రితపవిత్రుఁ

డురుమంగువంశాబ్ధికుత్పలమిత్రుండు

భవనాశ్రితాంబలవరపుత్రుఁ

డలగ్రీనివాసరాయాభ్యుపాత్రుండుచిం

తలపూడినరసుపంతులకుఁగౌశి

కప్రవరునకుదోహిత్రుఁడీప్రబంధ

మమ్యతారవణముగఁదగహరికిఁగృతిగఁ

జేసెవేంకటలక్ష్మీనృసింహరావు

కరుణగైకొనుఁగావుతఘనుఁడుశౌరి॥

౧౦౬॥

చ॥ కలియుగముందు (౧౯౮౪)న భీకరజకంజిబివారిధిసంఖ్యకుందగఁ

దులయగుచిత్రభానువునఁదోయరుహాపుండయుక్తరాశిలో

మెలఁగఁబదాఱునాఁడులకుమేదినిపైఁబ్రకటించితేనును

జ్జ్వలకుగునీప్రబంధముయథామతెఁజేసితిభక్షిభావనన్॥ ౧౦౭॥

క॥ నీరమశ్రీరముఁగలిసిన

శ్రీరమకొనునంచేలట్లుచిఱుగబ్బములో

సారమసారముఁగలిసిన

సారమెత్తెకొండ్రుగాకసజ్జనులెమిన్॥

౧౦౮॥

శ్రీశ్యామతకోపాఖ్యానము.

పురమునుత్తరభాగము.

సంపూర్ణము.

ప్రకటన.

విక్రయమునకు సిద్ధముగనుండు పుస్తకములు.

అ. పై.

1. సుఖదీపిక I భాగము III తరగతికి	...	1—6
2. సుఖదీపిక II భాగము IV తరగతికి	...	2—0
3. శశికళాపరిణయము శుద్ధాంధ్రవచనకావ్యము		2—0
4. దశరావద్యములు	...	0—6
5. శ్రీశేషవశతకము	...	0—6
6. శ్రీకృష్ణవిలాసము (కట్టుపద్యములు)	...	0—3
7. శ్రీసూర్యభగవచ్ఛతకము	...	0—6
8. శ్రీశ్యామంతకోపాఖ్యానము ఇందు వినాయకని పట్టాభిషేకము మొదలగు కథలుండును పద్యకావ్యము		3—0

ఈగ్రంథములు చిక్కిరింద చేవ్రాలుచేసిన గ్రంథకర్తయొద్దదొరకును. ఒకేవిధముగ పుస్తకములు కొనువారికి 10 - కి 1 చొప్పున ఎక్కువగ నీయబడును. V. P. గా పంపబడును.

మంగు - వేంకటలక్ష్మీనృసింహరావు.

బ్రాంచిపోస్టుహాష్టర్

అండ్ తృతీయసహాయోపాధ్యాయుడు

బోర్డువర్గామ్యూజ్ లోవర్

పాలమూరు, గోదా